

## YETKİLİ MAKAM KARARIYLA GENEL YOLDAN TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASINDA ÖĞRENCİ OLMANIN ETKİSİ

Yrd. Doç. Dr. Cemil GÜNER\*

### ÖZET

Vatandaşlığın yetkili makam kararıyla kazanılması yolunda devlet, yabancıların toplumla entegrasyon sağlamasını arzu etmektedir. Bu amaçla yabancıların vatandaşlık başvurusunda bulunduğu ülkede belli bir süre ikamet etmesi şart koşulmaktadır. Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 11. maddesine göre Türk vatandaşlığının yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanılmasında aranan şartlardan biri de Türkiye'de beş yıl ikamet etmektir. Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te ise yerleşme niyetini göstermeyen öğrenim gibi geçici bir sebeple Türkiye'de bulunmanın Türk vatandaşlığına alınma bakımından geçerli ikamet olarak kabul edilmeyeceği öngörülmüştür. Böylece, kanunî bir sınırlama bulunmamasına rağmen, ikamet şartının Türkiye'de öğrenim gören yabancı öğrenciler tarafından öğrenim süresince sağlanması mümkün görünmemektedir. Yabancıların öğrenci olmasının Türk vatandaşlığının kazanılmasına etkisi, özellikle de öğrenim amaçlı ikamet başvurusuna esas alınmaması ve öğrenciliğin yerleşme niyetini engelleyici bir olgu olarak kabul edilmesi eleştiriye açıktır. Bu çalışmada, Türkiye'de öğrenim gören yabancı öğrencilerin Türk vatandaşlığını yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanma başvurusunu reddeden Türk vatandaşlık hukuku düzenlemeleri eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Türk vatandaşlığının genel yoldan kazanılması, öğrenci, ikamet, öğrenci ikamet izni, yerleşme niyeti.

---

\* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, cguner@selcuk.edu.tr

## THE EFFECT OF BEING A STUDENT ON THE ACQUISITION OF TURKISH CITIZENSHIP BY GENERAL WAY

### ABSTRACT

The state wants foreigners to integrate into the society on the way of acquisition of citizenship by the decision of the competent authority. For this reason, residing of foreigners in the country which they apply for the citizenship is stipulated. According to article 11th of Turkish Citizenship Code, one of the conditions of acquisition of Turkish citizenship by general way is to be residing for five years in Turkey. But Regulation of Turkish Citizenship Code determines that staying in Turkey with a temporary reason like education does not meet this condition. The foreign students in Turkey can't fulfill the condition of residing although there is no legal restriction based upon Turkish Citizenship Code. The effect of being a student on acquisition of Turkish citizenship, especially, rejection of student residence permit on the applying of citizenship and acceptance of being a student as a preventive fact for intention of settling are vulnerable to criticism. This study critically examines the regulations of Turkish citizenship law on the acquisition of Turkish citizenship of foreign students by general way.

**Keywords:** Acquisition of Turkish citizenship by general way, student, residence, student residence permit, intention of settling.

## GİRİŞ

Ülkemize öğrenim görmek üzere gelen yabancı öğrenci sayısı her yıl artarak devam etmektedir. Bunda özellikle Türkiye'nin birçok yabancı devletle yaptığı eğitim-öğretim konulu milletlerarası sözleşmelerin etkisi vardır. Gerek kendi imkânlarıyla gerek çeşitli devletlerin emrine verilen burslardan faydalanarak ya da Erasmus ve Mevlana gibi karşılıklı öğrenci değişimi içeren programlar olmak üzere Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmeler kapsamında Türkiye'ye gelen yabancı öğrenciler, başta lisans ve lisansüstü olmak üzere değişik öğrenim derecelerinde öğrenimlerini sürdürmektedirler.

Türkiye'ye öğrenim amaçlı olarak gelen yabancılar, Türk yabancılar hukuku mevzuatına uygun olarak ülkeye giriş yapmak ve ikamet etmekle mükelleftir. Öğrenimlerini sürdüren yabancı öğrenciler, Türk vatandaşlığını yetkili makam kararıyla kazanma arzusuna da sahip olabilirler. Bununla birlikte, Türkiye'de ikamet eden yabancı öğrenciler, yerleşme niyetini göstermeyen bir amaçla ikamete bağlandıkları gerekçesiyle Türk vatandaşlığını genel yoldan kazanamamaktadırlar. Böyle bir sonucun 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununda<sup>1</sup> (TVK) öngörülen düzenlemelerden kaynaklanmaması, kanunilik ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir. Zira öğrenim amaçlı ikametini genel yoldan vatandaşlık başvurusunda dikkate alınmamasının temelinde, Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte<sup>2</sup> (TVK Yönetmeliği) yer alan düzenlemeler yatmaktadır.

Çalışmamızda, yabancı öğrencilerin yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık kazanması ile ilgili düzenlemeler üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede, mevzuat hükümleri incelenecek; anayasaya ve kanuna aykırı yönetmelik hükümleri üzerinde eleştiriler yapılarak çözüm önerisinde bulunulacaktır. İlave olarak, yabancı öğrencilerin durumu, vatandaşlığın yetkili makam kararıyla kazanılmasının diğer yolları çerçevesinde ele alınacaktır.

## I. TÜRK VATANDAŞLIĞININ YETKİLİ MAKAM KARARIYLA GENEL YOLDAN KAZANILMASI

### A. GENEL OLARAK

Türk vatandaşlığının yetkili makam kararı ile kazanılmasının olağan yolu, adî telsik kavramıyla da ifade edilen genel yoldur<sup>3</sup>. Zira vatandaşlığın

1 RG. 12.06.2009-27256.

2 RG. 06.04.2010-27544.

3 Güngör, Gülin (2014) Tâbiyet Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 75.

yetkili makam kararı ile kazanılmasında esas alınan TVK'daki diğer yollar, yabancı'nın belirli özelliklere sahip olması ihtimallerinde uygulama bulur<sup>4</sup>. Hiç Türk vatandaşı olmamış ve Türk vatandaşlığını diğer yollarla kazanma şartlarını taşımayan bir yabancı, vatandaşlık başvurusunu kural olarak genel yoldan yapabilir. Örneğin, bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan bir yabancı Türk vatandaşlığını kazanmak istiyorsa, yalnızca genel yol değil, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması yoluna istinaden de başvuruda bulunabilir. Benzer şekilde, Türkiye'ye sanayi tesisi getirmiş bir kimse, istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması yoluyla da başvuruda bulunabilme imkânına sahiptir.

Vatandaşlığın yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanılması çerçevesinde, yabancı'nın TVK md. 11'de aranan şartları başvuru tarihinde sağlaması gerekmektedir. Bununla birlikte, söz konusu şartların mevcudiyeti, yabancı'nın Türk vatandaşlığına mutlak surette alınacağı anlamına gelmez. Nitekim TVK md. 10'da Türk vatandaşlığının kazanılmasında kanunda aranan şartları taşımanın, vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamayacağı hükme bağlanmıştır. Zira bir yabancı'nın Türk vatandaşlığını kazanması devletin egemenlik hakkını ilgilendirdiğinden, yetkili makamın bu konuda takdir yetkisi bulunmaktadır<sup>5</sup>. Bu bakımdan, bir yabancı'nın yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık kazanması, kanunî şartların varlığının Vatandaşlık Başvuru İnceleme Komisyonu tarafından tespitinden sonra yetkili makamın takdiri ile mümkün olabilecektir<sup>6</sup>.

Kanun koyucu, yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlığın kazanılmasında sekiz kanunî şart aramaktadır (TVK md. 11). Buna göre, vatandaşlık başvurusunda bulunan kişinin,

- kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması,
- başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz beş yıl ikamet etmesi,
- Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmesi,
- genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmaması,
- iyi ahlâk sahibi olması,
- yeteri kadar Türkçe konuşabilmesi,

4 Doğan, Vahit (2014) Türk Vatandaşlık Hukuku, 12. Baskı, Ankara, Savaş, s. 63.

5 Nomer, Ergin (2015) Türk Vatandaşlık Hukuku, 21. Baskı, İstanbul, Filiz, s. 78-79.

6 Erdem, B. Bahadır (2013) Türk Vatandaşlık Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Beta, s. 113.

- Türkiye’de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olması,
- millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmaması

gerekir. Söz konusu sekiz şartta Bakanlar Kurulu’nun takdir yetkisinde olmak üzere bir şart daha ilâve edilebilecektir. Buna göre, Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancidan, taşıdığı devlet vatandaşlığından çıkması da istenebilir<sup>7</sup>.

TVK Yönetmeliğinin ikamet şartına ilişkin aşağıda ayrıntıları ile ele alınacak olan hükümleri dikkate alındığında, yabancı öğrencilerin vatandaşlığın yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanılması çerçevesinde yaptığı başvurularının kabulü mümkün değildir. TVK md. 11/1-b ve md. 15’in ikamet şartının tespitine yönelik hükümlerine aykırı olarak TVK Yönetmeliğinde öngörülen bazı düzenlemelerle yabancı öğrencilerin vatandaşlık başvurusunun reddedilmesi, Anayasaya aykırılık teşkil etmektedir. Zira TVK Yönetmeliğindeki söz konusu düzenlemeler, Anayasa md. 66/3’de “Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hâllerde kaybedilir” hükmüyle anayasal bir dayanağa kavuşmuş olan kanunilik ilkesiyle bağdaşmamaktadır<sup>8</sup>.

## B. TÜRKİYE’DE İKAMET ŞARTI

### 1. Genel Olarak

Vatandaşlık için başvuruda bulunulan ülkede ikamet, bir yabancının o ülkeye ve topluma uyum sağlayıp sağlamadığının tespitinde dikkate alınan kriterlerden biri olarak kabul edilmektedir<sup>9</sup>. Buna göre, vatandaşlığı kazanılmak istenen devletin ülkesinde vatandaşlık hukuku mevzuatında öngörülen

7 Bu şartın kullanılmasına ilişkin esasları belirleme yetkisi Bakanlar Kurulu’nda olduğundan, hangi devletin vatandaşları veya hangi yabancılar için bu şartın aranacağı Bakanlar Kurulu’nun takdirine bırakılmıştır: Nomer, s. 87. Aynı şekilde, söz konusu takdir yetkisinin hangi amaçlarla ve hangi hâllerde aranacağı da tamamen Bakanlar Kurulu’nun takdirindedir: Güngör (2014), s. 92.

8 Vatandaşlığı yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanma başvurusunun, TVK’da öngörülen şartlar dışında, yönetmelik, yönerge gibi alt düzenleyici kurullarla sınırlandırılması veya reddinin hukuka aykırılığına ilişkin ayrıca bkz. Nomer, s. 79.

9 Erdem, s. 117.

süre kadar ikamet eden bir yabancıнын o ülkede entegrasyon problemi yaşama-  
yacağı varsayılmaktadır<sup>10</sup>. Böylece belli bir süre bir ülkede ikametini, o ülkenin  
yurt olarak benimsendiğine karine teşkil ettiği kabul edilmektedir<sup>11</sup>.

Hukuk sistemlerinde, yabancıların uyumlarının tesisi çerçevesinde  
vatandaşlığını kazanmak istedikleri ülkede belli bir süre ikamet etmesi şart  
koşulmaktadır. Bununla birlikte, ikamet süresine ilişkin farklı düzenlemeler  
öngörülebilmektedir<sup>12</sup>. Ülkede belli bir süre ikametini aranması, milletlerarası  
hukuk bakımından makul bir şart olarak görülmektedir. Nitekim Avrupa Va-  
tandaşlık Sözleşmesi<sup>13</sup> de yetkili makam kararıyla vatandaşlık kazanmaya iliş-  
kin şartları düzenleme hususunda devletleri serbest bırakmış<sup>14</sup>, bu çerçevede  
aranacak ikamet şartının tespiti noktasında gerekli sürenin, vatandaşlık başvuru-  
suna tarihinden geriye doğru on yılı aşamayacağını öngörmüştür (md. 6/3)<sup>15</sup>.  
Örneğin Alman Vatandaşlık Kanunu § 10 uyarınca, yetkili makam kararıyla  
Alman vatandaşlığının kazanılması için aranan şartlar arasında Almanya'da  
sekiz yıllık ikamet şartı aranmıştır<sup>16</sup>. Bununla birlikte, bazı hukuk sistemle-  
rinde Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nde öngörülen süreyi aşan ikamet süre-  
leri de öngörülebilmektedir. Örneğin İsviçre Vatandaşlığının Kazanılması ve  
Kaybına İlişkin Federal Kanun md. 15/1'de, yabancıнын İsviçre'de kural olarak  
on iki yıllık süreyle ikameti, İsviçre vatandaşlığının yetkili makam kararıyla  
kazanılması yolunda aranan bir şarttır<sup>17</sup>.

Türk vatandaşlığının yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanıl-  
masında karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemelere benzer şekilde, vatandaşlık  
başvurusunda bulunan yabancıнын belli bir süre Türkiye'de ikamet etmesi şartı

10 Doğan, s. 66.

11 Aybay, Rona (2004) Vatandaşlık Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Ya-  
yınları, s. 116.

12 Erdem, s. 117; Nomer, s. 82.

13 Türkiye, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ne taraf değildir. Sözleşme metni için bkz.  
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=166&CM=8&DF=12/04/2014&CL=ENG> ( s.e.t. 18.03.2016).

14 Tanrıbilir, F. Bilge 'Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı':  
Hailbronner, Kay&Tiryakioğlu, Bilgin&Küçük, Esin&Schneider, Katja (Editörler) (2010)  
Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler, Uluslararası  
Sempozyum, 1. Baskı, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, s. 105

15 Konu hakkında ayrıca bkz. Güngör, Gülin (1997-1998) 'Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi',  
MHB, S: 1-2, s. 238.

16 Alman Vatandaşlık Kanunu için bkz. <http://eudo-citizenship.eu/country-profiles/?country=Germany> (s.e.t. 18.03.2016).

17 İsviçre Vatandaşlığının Kazanılması ve Kaybına İlişkin Federal Kanun md. 15/2'de, yaban-  
cınının 10 ilâ 20 yaşlar arasında İsviçre'de ikamet etmesi hâlinde, bu süreler içinde gerçekleş-  
şen ikamet süresinin çift olarak hesaplanacağı istisnasına yer vermiştir. Buna göre, örneğin  
11 yılında İsviçre'de ikamet etmeye başlayan bir yabancı, kural olarak altı yıllık süre sonun-  
da on iki yıllık ikamet süresini karşılamış olacaktır. İsviçre Vatandaşlığının Kazanıl-  
ması ve Kaybına İlişkin Federal Kanun için bkz. <http://eudo-citizenship.eu/country-profiles/?country=Switzerland> (s.e.t. 18.03.2016).

aranmıştır. Buna göre, yabancının, başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye’de kanunî ve kesintisiz en az beş yıl ikamet etmesi şarttır (TVK md. 11/1-b). Bu şekilde, en az beş yıldır Türkiye’de kesintisiz olarak ikamet eden yabancının Türkiye’ye entegre olduğu kabul edilir<sup>18</sup>.

## 2. Yabancının Türkiye’de İkameti

### a. Yabancı Bakımından İkamet Kavramı

Türk vatandaşlığının yetkili makam kararı ile genel yoldan kazanılması kapsamında aranan, başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet şartının tespiti, vatandaşın Türkiye’de ikametinden farklı hükümlere tâbidir. Bu sebeple, gerçek kişi vatandaşın ikametini düzenleyen 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu<sup>19</sup> (TMK) md. 19/1’deki “sürekli kalma niyetiyle oturulan yer” olgusu, yabancılar için hüküm ifade etmemektedir. Dolayısıyla, bir yabancının Türkiye’deki ikametinin tespitinde “sürekli kalma” gibi yerleşme niyetine işaret eden bir kriter dikkate alınamayacaktır<sup>20</sup>.

Yabancıların Türkiye’de ikameti, TVK md. 15’de özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, bir yabancı için ikamet, Türk kanunlarına uygun olarak Türkiye’de oturmaktır. Söz konusu düzenleme dikkate alındığında, bir yabancının Türkiye’deki ikametinin kanuna uygunluğu bakımından, gerek ülkeye giriş gerekse ülkede ikamet şartlarının belirlenmesinde 5682 sayılı Pasaport Kanunu<sup>21</sup> ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda<sup>22</sup> (YUKK) öngörülen hükümlere riayet edilmesi şarttır<sup>23</sup>. Pasaport Kanunu ve YUKK

18 Doğan, s. 66. Nitekim TVK’nın gerekçesinde de Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet etmiş olma, Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen kişinin Türkiye’yi yaşamak istediği bir yer olarak benimsediğine ve Türk toplumuna uyum sağladığına ilişkin yeterli bir gösterge olarak görülmektedir (md. 11/b). TVK’nın gerekçesi için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss90.pdf> (s.e.t. 25.03.2016).

19 RG. 08.12.2001-24607.

20 Mülga 403 sayılı TVK (RG. 22.02.1964-11638) md. 6’daki yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlığın kazanılması şartları arasında yer alan “müracaat tarihinden geriye doğru Türkiye’de beş yıl ikamet etme” şartındaki ikamet süresinin hesaplanmasında, md. 9 uyarınca yabancının TMK hükümlerine göre Türkiye’de yerleşim yerine sahip olup olmamasının önemi vardı. Zira yabancının toplamı altı ayı geçmemek şartıyla Türkiye dışında bulunmasının ikamet süresini kesmeyeceği, ancak Türkiye dışında geçirilen zamanın ikamet süresinden sayılamayacağı hükme bağlanmakta idi (md. 9/1). Bununla birlikte, Türkiye’de TMK hükümlerine göre yerleşim yeri sahibi olan yabancının tedavi, öğrenim veya herhangi bir mücbir sebeple Türkiye dışına çıkması veya böyle bir sebeple Türkiye dışında kalması hâllerinde yurt dışında geçen zamanın toplamının altı ayı geçse dahi ikamet süresinin kesilmeyeceği hükme bağlanmakta idi (md. 9/2): Aybay, s. 117-118.

21 RG. 24.07.1950-7564.

22 RG. 11.04.2013-28615.

23 Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi md. 6/3’de de, taraf devletlerin kendi ülkelerinde hukuka uygun şekilde ve mutaden oturan kişilere genel olarak vatandaşlığa alınma konusunda

hükümlerine uygun şekilde Türkiye'ye giriş yapan ve yine YUKK'ta öngörülen şartlara uyarak ikamet izni alan bir yabancı, TVK md. 15 anlamında yasal ikamete sahip demektir. Nitekim TVK Yönetmeliği md. 3/1-h de yabancının ikametini, yasal ikamet izniyle Türkiye'de oturmaya bağlamıştır. Benzer şekilde, TVK Yönetmeliği md. 16/2-c'de yasal ikamet izni olmaksızın Türkiye'de bulunan yabancıların vatandaşlık başvurusunun kabul edilmeyeceği hükme bağlanmak suretiyle, ikamet iznini, yabancının Türkiye'deki yasal ikameti bakımından zorunlu kılmıştır.

Türkiye'de ikamet etmek isteyen bir yabancının öncelikle Türkiye'ye yasal giriş için aranan şartları yerine getirmesi gerekir. Her şeyden önce yabancının, Pasaport Kanunu md. 1 ve YUKK md. 5 uyarınca Bakanlar Kurulu'nca belirlenen sınır kapılarından<sup>24</sup> Türkiye'ye giriş yapması şarttır<sup>25</sup>. İlave olarak, Türkiye'ye giriş yapmak isteyen yabancının, beraberinde taşıdığı pasaport ya da pasaport yerine geçen bir belgeyi ülkeye giriş anında yetkili makamlara göstermesi zorunludur. Zira gerek Pasaport Kanunu md. 2 gerekse YUKK md. 5 ve md. 6/1 gereğince, sınır kapılarındaki polis makamlarına usulüne uygun ve geçerli bir pasaport ya da pasaport yerine geçen bir belge ibraz etme yükümlülüğü bulunmaktadır<sup>26</sup>. Türkiye'ye giriş yapmak isteyen yabancının, YUKK md. 11/1'e göre vize alma zorunluluğu da aranan şartlardan bir diğeridir<sup>27</sup>. Zira vize muafiyet hâli bulunmadığı sürece<sup>28</sup>, Türkiye'de doksan güne kadar kalacak

taahhütte bulunmak suretiyle, ancak o devletin mevzuatına uygun şekilde ikamet eden yabancıların vatandaşlık kazanmasına ilişkin genel bir çerçeveye işaret edilmiş olmaktadır: Güngör (1997-1998), s. 238.

- 24 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte (YUKK Yönetmeliği) (RG. 17.03.2016-29656) sınır kapısı, Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış için tespit edilen, fiziki olarak dış çevreden ayrılmış veya böyle addedilen kara, hava, deniz ve demiryolu sınır geçiş noktaları olarak tanımlanmıştır (md. 3/1-cc).
- 25 Sınır kapılarından ülkeye giriş yapma şartı ile ilgili olarak bkz. Çiçekli, Bülent (2014) Yabancılar ve Mülteciler Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 76.
- 26 Ekşi, Nuray (2015) Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Beta, s. 74.
- 27 YUKK bağlamında vize alma zorunluluğu konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Teksoy, Barış (2013) '6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa Göre Yabancıların Vize Alma Zorunluluğu', AÜHFD, C: 62, S: 3, s. 858 vd.
- 28 Kanundan ya da milletlerarası anlaşmalardan kaynaklanan vize muafiyeti, bir yabancının ülkeye vize almaksızın giriş yapabilmesi ve vize muafiyetinin sağladığı süre boyunca ikamet edebilmesidir: Çiçekli, s. 89. YUKK md. 12/1'de vize muafiyeti kapsamında Türkiye'ye girişlerinde vize şartının aranmayacağı yabancılar şöyle sıralanmıştır: -Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalarla ya da Bakanlar Kurulu kararıyla vizeden muaf tutulan ülkelerin vatandaşları, -Türkiye'ye giriş yapacağı tarih itibarıyla geçerli ikamet veya çalışma izni bulunanlar, -Pasaport Kanunu'nun 18. maddesine göre verilmiş ve geçerliliklerini yitirmemiş yabancılara mahsus damgalı pasaport sahipleri, -TVK'nın 28. maddesi kapsamında olduğu anlaşılabilir. YUKK md. 12/1'de öngörülen vize muafiyeti kapsamında kalan yabancılara YUKK Yönetmeliği md. 13/1 gereğince ayrıca "çalışma izni muafiyet teyit belgesi bulunanlar", "ikamet izninden muafiyet sağlayan belgeye sahip



yabancılar<sup>29</sup>, vatandaşı oldukları ya da yasal olarak buldukları ülkedeki Türk konsolosluklarından<sup>30</sup> geliş amaçlarını<sup>31</sup> da belirten vize alarak Türkiye'ye giriş yapabilirler<sup>32</sup>. Son olarak, YUKK md. 7 uyarınca, Türkiye giriş yapmak isteyen yabancıların ülkeye girişine izin verilmeyecek kişilerden olmaması gerekir<sup>33</sup>. Aynı şekilde, yabancı hakkında YUKK md. 9'da öngörülen şekilde Türkiye'ye giriş yasağı kararı alınmamış olması ülkeye yasal giriş bakımından şarttır<sup>34</sup>.

Yabancıların Türkiye'ye yasal girişi bakımından gerekli bu şartlara ila-

olanlar", "İskân Kanunu kapsamında göçmen belgesi sahipleri" de ilave edilmiştir. YUKK md. 12/2'de ise Türkiye'ye girişte vize şartı aranmayabileceği öngörülen yabancılar sıralanmıştır. Buna göre, mücbir nedenlerle Türk hava ve deniz limanlarını kullanmak zorunda kalan taşıtlardaki yabancıardan liman şehrine çıkacak kişilerden, Türkiye'ye girişte vize şartı aranmayabilir (md. 12/2-a). Bu durum, YUKK Yönetmeliği md. 14/1'de, hava şartları, kaza, taşıtlarda meydana gelebilecek teknik aksaklıklar ile sağlık sorunları gibi mücbir sebeplerle Türk hava ve deniz limanlarını kullanmak zorunda kalan taşıtlardaki yabancıların, Türkiye'ye girişte liman şehriyle sınırlı olmak üzere ve mücbir sebep süresince vize şartı aranmaksızın ülkeye girişlerine valiliklerce izin verilebileceği şeklinde açıklanmıştır. YUKK'da ayrıca deniz limanlarına gelip yetmiş iki saati geçmemek kaydıyla, liman şehri veya civar illeri turizm amaçlı gezecek kişiler bakımından da vize şartının aranmayabileceği düzenlenmiştir (md. 12/2-b). Vize muafiyeti konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Teksoy, s. 863-877.

- 29 YUKK md. 11/1'de vize ve vize muafiyeti ile Türkiye'ye giriş yapan bir yabancıların Türkiye'deki kalış süresinin, her yüz seksen günde doksan günü aşamayacağı hükme bağlanmıştır.
- 30 YUKK md. 13/1, istisnai hâllerde sınır kapılarında da vize alınabileceğini öngörmektedir. Buna göre, vize almadan sınır kapılarına gelen yabancılar, süresi içinde Türkiye'den ayrılacaklarını belgelemeleri hâlinde, sınır kapılarında vize verilebilir. Buna karşın YUKK Yönetmeliği md. 15/1'de yabancıların süresi içinde Türkiye'den ayrılacaklarını belgelemeleri şartına ilave olarak şu hâllerden biri kapsamında olduklarının da belgelendirilmesini şart koşmuştur: -Yabancıların yasal olarak bulunduğu ülkede konsolosluk bulunmaması veya vize işlemlerinin konsolosluk üzerinden gerçekleştirilememesi, -Yabancıların veya Türkiye'deki eşi ve yakın akrabalarının hastalığı, ölümü veya kaza gibi mücbir sebeplerinin bulunması, -Yabancıların geri gönderilmesinde sağlık durumu yönünden risk görüldüğünün ilgili birimlerce bildirilmesi, -Yabancıların ulusal ve uluslararası bilimsel, ekonomik, kültürel ve ticarî etkinliklere katılmak amacıyla gelmesi, -Deniz limanlarına gelen ticarî gemi mürettebatının ülkesine veya başka bir ülkeye devam etme veya aynı limanda başka bir gemiye katılma zorunluluğunun ortaya çıkması, -Yabancıya sınır kapısında vize verilmesine ihtiyaç duyulduğunun kamu kurum ve kuruluşları tarafından bildirilmesi.
- 31 YUKK Yönetmeliği md. 11/1 uyarınca, yabancıların Türkiye'ye geliş amaçları dikkate alınmak suretiyle verilebilecek vize türleri şöyle sıralanmıştır: turizm vizesi, transit vize, havalimanı transit vizesi, eğitim vizesi, çalışma vizesi, resmî görev vizesi, diğer vizeler.
- 32 Ekşi, s. 82.
- 33 YUKK md. 7'de ülkeye girişine izin verilmeyecek yabancılar şöyle sıralanmıştır: -Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi veya ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri veya izinleri hileli yollarla edindiği veya sahte olduğu anlaşılanlar (md. 7/1-a), -Vize, vize muafiyeti veya ikamet izin süresinin bitiminden itibaren en az altmış gün süreli pasaport veya pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar (md. 7/1-b), -YUKK md. 15/1 kapsamında kendisine vize verilmeyecek olanlar (md. 7/1-c).
- 34 YUKK md. 9/1'de Türkiye dışında olup da kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından Türkiye'ye girmesinde sakınca görülen yabancıların ülkeye girişinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yasaklanabileceği öngörülmüştür. YUKK md. 9/2'de ise Türkiye'den sınır dışı edilmiş yabancıların Türkiye'ye girişine Göç İdaresi Genel Müdürlüğü veya valilikler tarafından giriş yasağı getirilmesi zorunluluğuna işaret edilmiştir.

ve olarak, ikamet bakımından da bazı şartların yerine getirilmiş olması, TVK md. 15'in öngördüğü Türk kanunlarına uygun olarak Türkiye'de oturmanın tespiti açısından zaruridir. Türkiye'de ikamet etmek isteyen bir yabancı, Pasaport Kanunu ve YUKK'un öngördüğü ülkeye yasal giriş şartlarına sahip olmak birlikte; kural olarak ikamet izni almak ve ikamet edilecek yere ilişkin mevzuatta öngörülen sınırlamalara uymak zorundadır. Buna göre, Türkiye'de ikamet edilebilecek yerlere ilişkin yabancılara sınırlama getiren kanun hükümlerine riayet etmek şartıyla<sup>35</sup>, Türkiye'de vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalma niyetinde olan yabancılar, YUKK md. 20 kapsamında ikamet izninden muaf olmadığı sürece<sup>36</sup> ikamet izni almak zorundadır. YUKK md. 19'un öngördüğü ikamet izinleri, kanunda sınırlı sayıda belirlenmiştir. YUKK md. 30'a göre ikamet izni çeşitleri, kısa dönem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insanî ikamet izni ve insan ticareti mağduru ikamet izni şeklinde ayrıma tâbi tutulmuştur<sup>37</sup>.

### **b. İkamet İzni Çeşidinin İkamet Şartının Sağlanmasına Etkisi**

Türk vatandaşlığının yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanılmasında aranan “başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz beş yıllık ikamet” şartının sağlanmasında, yabancıların TVK md. 15 uyarınca Türk

35 Yabancıların Türkiye'de belli bir yerde ikametine yasak getirilebilir. Örneğin 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu (RG. 22.12.1981-17552) uyarınca, birinci derecede askerî yasak bölgede yabancıların ikamet etmeleri yasak olup (md. 7/b), geçici olarak bölgeye girmeleri ve oturmaları Genel Kurmay Başkanlığı'nın iznine tâbidir (md. 7/c). İkinci derecede askerî yasak bölgelere ise yabancıların girmesi, oturması, çalışması, taşınmaz mal kiralaması ancak izin almak suretiyle mümkündür (md. 9). Benzer şekilde, 442 sayılı Köy Kanunu (RG. 07.04.1924-68) md. 88'de yabancıların köylerde ikamet edebilmesi İçişleri Bakanlığının iznine tâbi tutulmuştur. Konu hakkında bkz. Çelikel, Aysel & Öztekin Gelgel, Günseli (2015) Yabancılar Hukuku, 21. Baskı, İstanbul, Beta, s. 94-95.

36 YUKK md. 20/1 uyarınca şu yabancılar, ikamet izninden muaf tutulurlar: -Doksan güne kadar vizeyle veya vizeden muaf olarak gelenler (vize süresi veya vize muafiyeti süresince), -Vatansız kişi kimlik belgesi sahipleri, -Türkiye'de görevli diplomasi ve konsolosluk memurları, -Türkiye'de görevli diplomasi ve konsolosluk memurlarının ailelerinden Dışişleri Bakanlığınca bildirilenler, -Uluslararası kuruluşların Türkiye'deki temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanlar, -Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalarla ikamet izninden muaf tutulanlar, -TVK md. 28 kapsamında olanlar, -YUKK md. 69/7 gereği uluslararası koruma kayıt belgesi, md. 76/1 gereği uluslararası koruma başvuru sahibi kimlik belgesi ve md. 83/1 gereği uluslararası koruma statüsü sahibi kimlik belgesi olanlar. YUKK Yönetmeliği md. 20/1 ise YUKK'un ikamet izninden muaf tuttuğu yabancılara şu kişileri de ilave etmiştir: -Türkiye'de yerleşik yabancı misyonlarda geçici bir süreyle görevlendirilip pasaportuna, Dışişleri Bakanlığı tarafından en fazla altı ay süreli ikamet izninden muafiyet sağlayan geçici görev şerhi tatbik edilenler, -Çalışma iznine veya çalışma izni muafiyet teyit belgesine sahip olanlar, -İskân Kanunu kapsamında göçmen belgesi sahibi olanlar, -Geçici koruma kimlik belgesi sahibi olanlar. İkamet izninden muafiyet konusu hakkında ayrıca bkz. Çiçekli, s. 97-98

37 İkamet izni çeşitleri hakkında ayrıntılı olarak bkz. Ekşi, s. 93-101; Çelikel / Öztekin Gelgel, s. 98-106; Çiçekli, s. 102-108.

kanunlarına uygun şekilde Türkiye’de oturması zorunludur. Bununla birlikte, yabancının ikamet şartını sağlayıp sağlamadığında ikamet izni belgesi belirleyici olmaktadır<sup>38</sup>.

TVK Yönetmeliği md. 17/1-ğ, başvuru anında geçerli bir ikamet izni belgesi bulunmasına ilave olarak, ikamet izni belgesinin vatandaşlık başvuru işlemlerinin sonuçlanmasına yetecek süre ile geçerliliğini koruyor olmasını da şart koşmaktadır. Bir diğer ifadeyle, vatandaşlık başvurusunun neticelendirilmesi için yeterli geçerlilik süresinin kalmadığı değerlendirilen kişilerin başvuruları reddedilecektir<sup>39</sup>.

TVK md. 11/1-b’de Türkiye’de hangi amaçla ikamet edilmesi gerektiğine ilişkin bir belirleme yapılmamıştır<sup>40</sup>. Ancak TVK Yönetmeliği md. 16/2-c’de Türkiye’de yerleşme niyetini göstermeyen; sığınma veya iltica başvuru sahibi, sığınmacı, öğrenim, turistik, öğrenim gören çocuğuna refakat, tedavi gibi amaçlarla ikamete bağlandığı anlaşılan kişilerin vatandaşlık başvurularının kabul olunmayacağı öngörülmesi, adı geçen amaçlarla Türkiye’de ikametinin, TVK md. 11/1-b’ye esas alınabilecek türden bir ikamet olmadığı sonucuna vardırırmaktadır<sup>41</sup>. Bu sonuca TVK Yönetmeliği md. 71/1-ç’nin, md. 16/2-c’deki

38 Güngör (2014), s. 80.

39 Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü de TVK ile ilgili yayımladığı açıklamada yeterli geçerlilik süresinin uygulamada başvuru tarihinden ileriye doğru en az üç ay olarak aranacağını ifade etmiştir: [www.nvi.gov.tr/Mevzuat/5901\\_Formlar.html](http://www.nvi.gov.tr/Mevzuat/5901_Formlar.html) (s.e.t. 12.03.2016). Buna karşın vatandaşlık başvurusu matbu formunda bu süre altı ay olarak yer almaktadır. Tespit için bkz. Güngör (2014), s. 82, dn. 305.

40 TVK md. 11’in gerekçesinde ise “yabancıların yasal ikamet izni olmaksızın veya yasal izni olmakla birlikte Türkiye’de yerleşme niyetini göstermeyen geçici sığınma, öğrenim gibi nedenlerle Türkiye’de bulunmaları vatandaşlığa alınma işlemi bakımından geçerli ikamet kabul edilmeyecektir” hükmüne yer verilmek suretiyle ikametinin “yerleşme niyetiyle oturan yer” olarak anlaşılmasına müsait bir tespit yapılmıştır. TVK md. 11’in gerekçesinin kanun metnini aşan bir içeriğe sahip olduğu yönünde eleştiriler için ayrıca bkz. Tanrıbilir, F. Bilge (2008) ‘Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Hükümleri’, TBBD, S: 75, s. 37. TVK’nın Uygulanmasına İlişkin Açıklamanın 2.1.1 maddesinin b bendinde hangi amaçla ikamet edenlerin ikametinin vatandaşlık kazanmaya esas teşkil etmeyeceğine ilişkin olumsuz bir hüküm bulunmamakla birlikte, aynı düzenlemenin 2.1.2 maddesinin c bendinde yasal ikamet izni olmaksızın veya yasal olmakla birlikte Türkiye’de yerleşme niyetini göstermeyen öğrenim, geçici barınma, turistik seyahat, öğrenim gören çocuğuna refakat, iltica talebi tetkik edilen yabancı, tedavi amacı gibi nedenlerle ikamete bağlandığı anlaşılan kişilerin vatandaşlık başvurularının kabul edilmeyeceği öngörülmektedir. TVK’nın Uygulanmasına İlişkin Açıklama için bkz. [www.nvi.gov.tr](http://www.nvi.gov.tr) (s.e.t. 16.03.2016).

41 Mülga 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahati Hakkında Kanunun (YİSHK) (RG. 24.07.1950-7564) yürürlükte olduğu zamanda “ikamet tezkeresi” şeklinde anılan “ikamet izni” YUKK’un aksine çeşitlendirilmemiştir. Yabancılar, Türkiye’deki ikamet amaçları doğrultusunda ikamet tezkeresi alabilmekte idi. Buna göre, bir yabancı Türkiye’ye çalışmak için gelecekte YİSHK md. 3/2 gereğince çalışma amaçlı ikamet tezkeresi, öğrenim görmek üzere gelecekte Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere

Türkiye’de yerleşme niyetini göstermeyen kişilerden saydığı yabancılar ile diplomatik veya konsüller ayrıcalıkla bağışıklık sağlayan yabancı misyon personeli kimlik kartlarıyla Türkiye’de ikamet eden yabancıların ikametini TVK md. 11/1-b’nin öngördüğü anlamda geçerli ikametden saymayan düzenlemesinden de ulaşılabilmektedir<sup>42</sup>.

TVK Yönetmeliğinin ikamet şartına ilişkin bu düzenlemelerinde, yabancının ikametinin, Türkiye’de yerleşme niyetini gösteren ve göstermeyen ikamet şeklinde ikiye ayrıldığı söylenebilir. Bu bağlamda, yabancının Türkiye’de yerleşme niyetini göstermediği varsayılan bazı ikamet sebepleri, vatan-daşlığın genel yoldan kazanılmasına esas olacak geçerli ikametden sayılmamaktadır. Buna göre, Türkiye’de ikamet, TVK Yönetmeliği md. 16/2-c ve md. 71/1-ç’nin yerleşme niyeti ile ikamet kriteri gereğince YUKK’ta sayılan ikamet izni çeşitlerinden yalnızca uzun dönem ikamet izni veya aile ikamet iznine sahip yabancıların sağlayabileceği bir şart özelliği göstermektedir<sup>43</sup>. YUKK’ta düzenlenen diğer ikamet izni çeşitleri ise, TVK md. 11/1-b’nin öngördüğü Türkiye’de ikamet şartının sağlanmasına elverişli değildir. Zira TVK Yönetmeliği md. 16/2-c’de örnek mahiyette sayılan yerleşme niyetini göstermediği varsayılan “sığınma veya iltica başvurusu”, “sığınmacı”, “öğrenim”, “turistik”, “öğrenim gören çocuğa refakat”, “tedavi” gibi amaçlarla gerçekleşen ikamet hâlleri YUKK’a uyarlanarak yorumlandığında, söz konusu ikamet izni dayanakları uzun dönem ikamet izni ve aile ikamet izni kapsamı dışında kalmaktadır<sup>44</sup>. Örneğin Türkiye’de tedavi görecektir veya turizm amaçlı kalacak bir yabancıya kısa dönem ikamet izni verilebilir (YUKK md. 31). Yabancının öğrenim görme amacıyla Türkiye’de bulunması ihtimalinde ise kendisine öğrenci ikamet izni verilmesi gerekecektir (YUKK md. 38). Başka bir örnekte, yabancının uluslararası koruma kapsamında şartlı mülteci başvurusu yapması ihtimalinde, ilk iltica ülkesi veya güvenli üçüncü ülkeye geri gönderilmesi işlemlerinin

---

İlişkin Yönetmelik (RG. 30.04.1985) gereğince öğrenim amaçlı ikamet tezkeresi almak zorunda idi. Bunun yanında, düzenleyici işlemler gerekçe gösterilerek Türkiye’de uzun süre kalacak yabancılar verilen ikamet tezkeresi, Türk vatandaşı ile evli olan yabancılar verilen ikamet tezkeresi, Türk vatandaşı anne ya da babasına bağlı olarak küçüklere verilen ikamet tezkeresi, turizm amaçlı ikamet tezkeresi, tedavi amaçlı ikamet tezkeresi gibi çeşitli adlarla yabancılar verilen ikamet tezkeresi verilmekte idi. İkamet tezkeresine ilişkin çeşitlendirmeler için bkz. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 01.04.2004 tarih ve 2004/68 sayılı Hizmet Genelgesi. Konu hakkında ayrıca bkz. Özbek Hadimoğlu, Nimet (2012) ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında Yer Alan İkamet İzni Türleri ile Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun Olağan Telsik Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında Aranan İkamet Şartı Arasında İlişki’, TBBD, C: 102, s. 157.

42 Mülga TVK Yönetmeliğinde ise bu şekilde bazı ikamet amaçlarının vatandaşlık başvurusunda esas alınamayacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

43 Aynı yönde bkz. Doğan, s. 68.

44 Aynı yönde bkz. Özbek Hadimoğlu (2012), s. 166.

devamı süresince kendisine insanî ikamet izni verilmesi söz konusu olabilecektir (YUKK md. 46).

İkamet izninden muafiyet sağlayan belge sahiplerinin Türkiye'deki ikametinin TVK md. 11/1-b anlamında geçerli ikametten sayılıp sayılmayacağı, üzerinde durulması gereken bir konudur. YUKK md. 20/1 uyarınca bazı yabancılar ikamet izni almaksızın Türkiye'de kalabilirler<sup>45</sup>. Ancak TVK Yönetmeliği md. 16/2-c ve md. 71/1-ç'nin Türkiye'de beş yıl ikamet etme şartını yasal ikamet iznine bağlı tutan açık düzenlemesi karşısında, ikamet izninden muaf tutulan yabancıların genel yoldan vatandaşlık başvurusunda bulunma hakkı bulunmadığı söylenebilir. Nitekim YUKK Yönetmeliği md. 20/4 de, vatansızlar ve uluslararası koruma statüsü sahipleri dışında, ikamet izninden muaf tutulan yabancıların Türkiye'de kalışlarına esas teşkil eden belge ve izinlerle ikamet izninden muaf olarak geçirdikleri sürelerin, ikamet izin sürelerinin toplamına dâhil edilmeyeceğini öngörmektedir.

Geçerli çalışma izninin ikamet izni sayılmasına ilişkin YUKK md. 27/1'deki düzenleme karşısında, çalışma iznine sahip bir yabancı'nın Türkiye'deki ikametinin TVK md. 11/1-b çerçevesinde genel yoldan vatandaşlık başvurusuna etkisi, üzerinde durulması gereken bir diğer konudur. Buna göre, geçerli çalışma izni ile 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun<sup>46</sup> (YÇİHK) md. 10'un öngördüğü çalışma izni muafiyet teyit belgesi, ikamet izni yerine geçmektedir. Kanun koyucu, ikamet izni çeşitleri arasında çalışma amaçlı olarak alınabilecek bir ikamet izni çeşidi öngörmemekle beraber, YUKK md. 27/1'de çalışma izni ve çalışma izninden muafiyet sağlayan çalışma izni muafiyet teyit belgesini, geçerli olmaları koşuluyla ikamet izninden saymıştır. Dolayısıyla, çalışma iznine veya çalışma izni muafiyet teyit belgesine sahip bir yabancı, ayrıca ikamet izni almaya gerek kalmaksızın Türkiye'de yasal ikamet hakkına kavuşmuş olur. Bu anlamda, TVK Yönetmeliği md. 16/2-c ve md. 71/1-ç'nin öngördüğü geçerli ikamet olarak esas alınamayan ikamet amaçları arasında çalışma amacından bahsedilmemiştir. Aksine "çalışma iznine tâbi olarak bir işyerinde çalışmak", TVK Yönetmeliği md. 15/1-c'de yabancı'nın Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini gösteren davranışlar arasında sayılmıştır. Bu gerekçeyle, bir yabancı'nın uzun dönem ikamet iznine veya aile ikamet izni sahip olması gibi, geçerli bir çalışma iznine veya çalışma izni muafiyet teyit belgesine sahip olması durumunda da Türkiye'deki ikametinin genel yoldan vatandaşlık kazanmada esas alınması zorunludur<sup>47</sup>.

Görüldüğü gibi, uzun dönem ikamet izni ve aile ikamet izni dışında diğer ikamet izni çeşitleriyle veya çalışma izni ve çalışma izni muafiyet teyit

45 İkamet izninden muaf tutulan yabancılar için bkz. dn. 36.

46 RG. 06.03.2003-25040.

47 Konu hakkında ayrıca bkz. Özbek Hadimoğlu (2012), s. 166.

belgesi olmaksızın Türkiye’de ikamet eden yabancıların yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık başvuruları, ikamet süreleri beş yılı aşıya dahi, geçerli ikamete sahip olmadıkları gerekçesiyle reddolunur. Buna karşın, TVK Yönetmeliği md. 71/1-d, “turistik amaçlı ikamet tezkeresi ile Türkiye’de bulunanlar” hariç Türk vatandaşlığının kazanılmasında kabul edilmeyen ikamet nedenleri ile Türkiye’de bulunan kişinin sonradan geçerli sayılan bir nedenle ikamete bağlanması hâlinde önceki ikamet sürelerinin de hesaba katılacağını öngörmektedir<sup>48</sup>. Bir başka deyişle, kanun koyucunun geçerli ikametten saymadığı için genel yoldan vatandaşlık başvurusunun reddine gerekçe teşkil eden ikamet çeşitlerinden biriyle Türkiye’de geçen süre, yabancıların TVK Yönetmeliği md. 71/1-ç’ye uygun şekilde geçerli bir ikamet sebebiyle Türkiye’deki ikametini sürdürmesi ihtimalinde, turizm amaçlı ikamet hariç olmak üzere, ikamet süresinin hesabına dâhil edilecektir. Buna göre, uzun dönem ikamet izni veya aile ikamet izni dışında kalan ikamet izni çeşitlerinden birine bağlı olarak Türkiye’de ikamet eden bir yabancıların, genel yoldan vatandaşlık kazanması mümkün olmayacaktır. Ancak aynı yabancı, Türkiye’de ikametini yasal şekilde sürdürürken uzun dönem ikamet izni<sup>49</sup> veya aile ikamet izninden<sup>50</sup> birine geçiş yaparak sürdürmeye devam ederse, hem genel yoldan vatandaşlık kazanma başvurusunda bulunma hakkı elde etmiş olacak hem de turizm

48 YUKK md. 29/1’de de yabancıların ikamet izninin verilmesine esas olan gerekçenin sona ermesi veya farklı bir gerekçenin ortaya çıkması hâlinde yeni kalış amacına uygun ikamet izni talebinde bulunulabileceğine işaret edilmiştir. İkamet izinleri arasındaki geçişlere ilişkin usul ve esaslar ise YUKK Yönetmeliği md. 26’da düzenlenmiştir.

49 YUKK md. 42/1’de İçişleri Bakanlığının onayıyla Valilikler tarafından uzun dönem ikamet izni verilebilecek yabancılar, Türkiye’de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle kalmış olanlar veya Göç Politikaları Kurulu’nun belirlediği şartlara uyanlar şeklinde belirlenmiştir. Buna karşın, YUKK md. 42/2 gereğince, mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri ile insanî ikamet izni sahiplerine ve geçici koruma sağlananlara uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanınmamıştır. YUKK md. 43/1 uyarınca, bir yabancı, kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle Türkiye’de kalmış olmak, son üç yıl içinde sosyal yardım almamış olmak, kendisi veya varsa ailesinin geçimini sağlayacak yeterli ve düzenli gelir kaynağına sahip olmak, geçerli sağlık sigortasına sahip olmak, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmamak şartlarına sahipse, kendisine uzun dönem ikamet izni verilebilir. Ancak YUKK md. 43/2’de, yabancıya, Göç Politikaları Kurulu’nun belirlediği şartlara sahip olması nedeniyle uzun dönem ikamet izni verilmesinin uygun görülmesi durumunda, söz konusu şartlardan yalnızca kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmamak şartının aranacağı hükme bağlanmıştır.

50 Yabancılar, aile ikamet izni alabilmek için YUKK md. 35/1’de öngörülen şartları taşıyan destekleyici adı verilen Türk vatandaşı veya çıkma izniyle Türk vatandaşlığını kaybetmiş yabancı ya da en az bir yıldır ikamet iznine sahip bir yabancı yahut da mülteci veya ikincil koruma statüsü sahiplerinden birinin yabancı eşi, ergin olmayan yabancı çocuğu, bağımlı yabancı çocuğu, eşinin ergin olmayan yabancı çocuğu, eşinin bağımlı yabancı çocuğu olduğunu gösteren bilgi ve belgeleri ibraz etmek zorunda oldukları gibi, destekleyicisi ile birlikte yaşadıklarını veya yaşama niyeti taşıdıklarını ortaya koymak, evliliklerini aile ikamet izni alabilmek amacıyla yapmamış olmak, eşlerden her biri için on sekiz yaşını doldurmuş olmak ve Türkiye’ye girişlerine izin verilmeyecek yabancıardan olmamak şartlarını da haiz olmak zorundadır (YUKK md. 35/3).

amaçlı kalış gerekçesiyle verilen kısa dönem ikamet izni hariç, uzun dönem ikamet izni veya aile ikamet iznine geçiş öncesinde diğer ikamet izinlerine bağlı olarak gerçekleşen ikamet de ikamet süresinin hesabında dikkate alınacaktır<sup>51</sup>. Aynı şekilde, uzun dönem ikamet izni veya aile ikamet iznine geçişte olduğu gibi, yabancının çalışma izni veya çalışma izni muafiyet teyit belgesi almak suretiyle Türkiye’de ikametini sürdürmesi ihtimalinde de söz konusu belgelerin alınmasından önceki ikamet de vatandaşlık başvurusu kapsamında esas alınacak ikametten sayılacaktır.

### c. İkamet Süresi ve Sürenin Hesaplanması

TVK md. 11/1-b gereğince, yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık kazanma başvurusunda bulunacak yabancının Türkiye’deki ikametinin başvuru tarihinde kesintisiz beş yıl<sup>52</sup> doldurması şarttır. Bu bakımdan, vatandaşlık başvurusu tarihinde Türkiye’de beş yıl ikamet süresi henüz tamamlanmamış olmakla birlikte, başvurunun sonuçlandırılmasına ilişkin kararın verildiği tarihe kadar sürenin doldurulmuş olması, ikamet şartının yerine getirildiği anlamına gelecektir<sup>53</sup>.

51 Uzun dönem ikamet izninin verilebilmesi için yerine getirilmesi gereken Türkiye’de geçerli ikamet izniyle en az sekiz yıl ikamet süresinin hesabı önem arz etmektedir. YUKK md. 42/2’nin mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri ile insanî ikamet izni sahiplerine ve geçici koruma sağlananlara uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımayacağını öngören düzenlemesi de göz önünde bulundurulduğunda kısa dönem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni ile Türkiye’de geçirilen ikamet süresi, sekiz yıllık sürenin hesabına dâhil edilecektir. Bununla birlikte, YUKK md. 28/1’de öngörülen ikamette kesinti hâli ikamet süresinin hesabında belirleyici olmaktadır. Buna göre, zorunlu kamu hizmeti, eğitim ve sağlık nedenleri hariç, bir yılda toplam altı ayı geçen veya son beş yıl içinde toplam bir yılı aşan Türkiye dışında kalışlar, ikamette kesintiye yol açacağından, ikamet süresinde kesinti olanların ikamet izni başvurularında veya başka bir ikamet iznine geçişlerinde önceki izin süreleri hesaba katılmaz. Ayrıca, kesintisiz ikamet süresinin hesaplanmasında öğrenci ikamet izinlerinin yarısının, diğer ikamet izinlerinin ise tamamının sayılacağı hükme bağlanmıştır (md. 28/2). Bu bağlamda, YUKK Yönetmeliği md. 25/4’de de çalışma izni ve çalışma izni muafiyet teyit belgesi süreleri, ikamet izni sürelerinin hesaplanmasında toplam süreye dâhil edilecektir. YUKK Yönetmeliği md. 38/2’de ayrıca, çalışma izni alan öğrencilerin çalışma izni sürelerinin tamamının ikamet izni süreleri toplamına dâhil edileceği, aynı dönem için geçerli olan öğrenci ikamet izni sürelerinin ise bu hesaplama dâhil edilmeyeceği ifade edilmiştir.

52 Mülga 1312 sayılı TVK md. 5’de yetkili makam kararıyla genel yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasında da beş yıllık ikamet şartı aranmakta idi. Konu hakkında bkz. Berki, Osman Fazıl (1963) Devlet Hususî Hukuku- Tâbiyet ve Yabancılar Hukuku-C:1, 6. Baskı, Ankara, s. 77; Aynı şekilde mülga 403 sayılı TVK md. 6’da da beş yıllık ikamet, sağlanması gereken şartlardan biri olarak sayılmakta idi. Konu hakkında bkz. Uluocak, Nihal Erdener (1968) Türk Vatandaşlık Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, s. 45.

53 Danıştay, bir kararında, vatandaşlığa alınma başvurusu makul sürede sonuçlandırılmamış kişinin vatandaşlığa alınma talebinin konu edinen işlemin tarihi itibarıyla beş yıllık ikamet süresinin tamamlanmış olmasını yeterli görmüştür. Danıştay 10. Dairesinin 29.04.2009 tarihli ve E.2006/1678, K. 2009/3553 sayılı kararı hakkında bkz. <http://www.kazanci.com> (s.e.t. 12.02.2016).

İkamet süresinin hesaplanmasında TVK md. 15 ve bu maddenin ayrıntılı açıklamasını yapan TVK Yönetmeliği md. 71 belirleyicidir. İkamet süresinin hesaplanmasında yabancının sahip olduğu ikamet izni esas alınmaktadır. Zira TVK Yönetmeliği md. 71/1-a uyarınca, yabancının Türkiye’de ne kadar süre ile ikamet ettiği il emniyet müdürlüğünce verilen ikamet izni ve Türkiye’ye giriş ve çıkış tarihlerini gösteren belge ile belirlenmektedir.

Yabancının ikametinin kesintisiz olması, hayatın olağan akışı doğrultusunda beş yıllık süre boyunca hiçbir surette yurt dışına çıkılamayacağı anlamında yorumlanamaz<sup>54</sup>. Yabancının Türkiye’de asgarî beş yıllık ikamet süresi içinde yurt dışına çıkmasının Türkiye’deki ikametine etkisi, TVK md. 15, TVK Yönetmeliği md. 71/1-b ve md. 71/1-c’de düzenlenmiştir. Gerek TVK md. 15’te gerekse TVK Yönetmeliği md. 71/1-b’de, vatandaşlık kazanma başvurusunda bulunan yabancının beş yıllık ikamet süresi içinde toplam altı ayı geçmemek üzere Türkiye dışında bulunmasının ikamette kesintiye yol açmayacağı, Türkiye dışında geçirilen bu sürelerin beş yıllık ikamet süresi içinde değerlendirileceği hükme bağlanmıştır<sup>55</sup>. Buna karşın, yabancının Türkiye dışında geçirdiği sürenin toplamının altı ayı aşması ihtimalinde, Türkiye’deki ikamet süresinin kesileceği, bu tarihten önceki ikamet sürelerinin dikkate alınamayacağı, TVK Yönetmeliği md. 71/1-c’de ayrıca ifade edilmiştir.

Görüldüğü üzere, TVK md. 11/1-b’nin aradığı Türkiye’de kesintisiz beş yıllık ikamet şartının tespitinde, bu süre içinde yurt dışında geçirilen sürenin Türkiye’deki ikamette kesintiye yol açıp açmayacağına altı aylık süre belirleyici olmaktadır. Buna göre, yabancının bir seferde veya farklı zamanlarda yurt dışında geçirdiği toplam sürenin altı ayı aşması hâlinde ikamet süresi kesilecektir. Bu hâlde, ikamet süresinin kesildiği tarih, geri çevrilen başvuru bakımından değil, sonraki başvuru bakımından önemlidir. Zira yabancının sonradan yapacağı yeni bir vatandaşlık başvurusunda yine başvuru tarihinden geriye doğru kesintisiz beş yıl Türkiye’de ikamet şartı aranacağından, altı ayı aşmayan yurt dışında kalışlar yine aynı hesaplamalara tâbi tutulacaktır<sup>56</sup>. Bu bakımdan ikamet süresinin işlemeye başlayacağı tarih, kesintinin gerçekleştiği an olarak kabul edilmektedir.

54 Turhan, Turgut&Tanrıbilir, F. Bilge (2010) Vatandaşlık Hukuku Ders Notları, 1. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 57.

55 Mülga 403 sayılı TVK md. 9/1’de ise yabancının toplam altı geçmemek şartıyla Türkiye dışında bulunmasının ikamet süresini kesmeyeceği, ancak Türkiye dışında geçirilen zamanın ikamet süresinden sayılmayacağı öngörülmekte idi: Uluocak, s. 46.

56 Güngör (2014), s. 83.



## C. TÜRKİYE'DE YERLEŞMEYE KARAR VERİLDİĞİNİN DAVRANIŞLARLA TEYİT ŞARTI

### 1. Yerleşme Kararının Tespiti

Yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlığı kazanılmasında aranan şartlardan biri de yabancıların Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmesidir. TVK md. 11/1-c'de düzenlenen bu şart, yabancıların Türk toplumuna uyum sağladığını tespit edebilmek amacıyla aranmaktadır<sup>57</sup>. Başka bir ifadeyle, bu şartla, yabancıların devlete vatandaşlık bağı ile bağlanma iradesinin geçici bir arzu olmadığı teyit edilmektedir<sup>58</sup>.

Yabancıların Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışlarıyla teyit etmesi, vatandaşlık başvurusu tarihinde dikkate alınması gereken bir şarttır. Yabancıların Türkiye'de yerleşmeye karar verdiği, ancak buna işaret eden davranışlarıyla tespit edilebilir<sup>59</sup>. Kanun koyucu TVK md. 11/1-c'de yabancıların Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışlarıyla teyit etmesi bağlamında nelerin bu tespit için yeterli olacağına ilişkin bir hükme yer vermemiştir. Bununla birlikte, TVK Yönetmeliği md. 15/1-c'de bazı davranışlar, yabancıların Türkiye'de yerleşme niyetini gösteren karineler olarak sıralanmıştır<sup>60</sup>. Buna göre, Türkiye'de taşınmaz mal edinmek, iş kurmak, yatırım yapmak, ticaret ve iş merkezini Türkiye'ye nakletmek, çalışma iznine tâbi olarak bir işyerinde çalışmak ve benzeri davranışlarla teyit etmiş olmak veya Türk vatandaşı ile evlenmek, ailece müracaat etmek, daha önce Türk vatandaşlığını kazanmış olan ana, baba, kardeş ya da çocuk sahibi olmak veya eğitimi Türkiye'de tamamlamak gibi bir takım davranış ve fiiller, yabancıların Türkiye'de yerleşme niyetine karine olarak kabul edilmiştir<sup>61</sup>.

Bir yabancıların TVK Yönetmeliği md. 15/1-c'de sayılan sebeplerden herhangi birine dayanması, Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğinin ispatı için yeterlidir. Zira sayılan her bir durum, yabancıların Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğine karine teşkil eder<sup>62</sup>. Örneğin, Türkiye'de taşınmaz mal satın alan bir yabancı, Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini teyit etmiş kabul edilecektir. Buna karşın, doktrinde de ifade edildiği üzere, TVK Yönetmeliği md. 15/1-

57 Doğan, s. 68; Nomer, s. 84.

58 Erdem, s. 120.

59 Nomer, s. 84.

60 Erdem, s. 120; Doğan, s. 68; Turhan / Tanrıbilir, s. 58-59.

61 Mülga TVK Yönetmeliği (RG. 01.07.1964-11742) md. 10/2-c'de ise, yalnızca taşınmaz mal edinmek, evlenmek, ticaret ve iş merkezini başka memleketten Türkiye'ye nakletmek, sermaye yatırımı yapmak gibi davranışlar, söz konusu şartın teyidi bakımından öngörülmüştü.

62 Doğan, s. 69.

çde sayılan hâller, her koşulda yabancıнын yerleşme niyetine sahip olduğunu göstermeyebilir<sup>63</sup>. Nitekim bir yabancı, sırf yatırım maksatlı olarak Türkiye’de taşınmaz mal satın alabilir. Bununla birlikte, gelecekte değerinin artacağı düşüncesiyle bir işyeri satın alan yabancıнын da, TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’nin açık lafzı karşısında Türkiye’de yerleşme kararına sahip olma şartını kural olarak sağladığı varsayılacaktır. İlave olarak, TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’de yabancıнын Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini gösterdiği kabul edilen sebepler sınırlı sayıda öngörülmediğinden, başka sebeplere dayanılarak da ispat yoluna gidilebilir<sup>64</sup>.

TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’de yabancıнын Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini gösteren örnek bazı sebepler sayılmakla birlikte, aynı yönetmeliğin bir başka maddesinde yabancıнын Türkiye’de yerleşme niyetini göstermediği varsayılan bazı ikamet sebeplerine işaret edilmiştir. TVK Yönetmeliği md. 16/2-c uyarınca, yasal ikamet izni olmaksızın veya yasal olmakla birlikte Türkiye’de yerleşme niyetini göstermeyen sığınma veya iltica başvuru sahibi, sığınmacı, öğrenim, turistik, öğrenim gören çocuğuna refakat, tedavi gibi amaçlarla ikamete bağlandığı anlaşılan yabancıların vatandaşlık başvurusu kabul edilemez. TVK Yönetmeliği md. 15/1-c ve md. 16/2-c birlikte yorumlandığında bir yabancı, yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık kazanma başvurusu yaptığında, TVK md. 11/1-c’de aranan Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etme şartını TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’de sayılan sebeplere dayanabileceği gibi, başka sebepleri de gerekçe olarak gösterebilecektir. Ancak yabancıнын TVK Yönetmeliği md. 16/2-c uyarınca yasal ikamet izninin olmaması yahut uzun dönem ikamet izni, aile ikamet izni, çalışma izni ya da çalışma izni muafiyet teyit belgesi haricinde bir belgeye dayanarak yasal ikamete bağlanması hâllerinde Türkiye’de yerleşme niyetine sahip olmadığı varsayılacağından, TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’de sayılan ya da sayılmayan bir sebebe dayanarak Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini ispatlaması da mümkün olamayacaktır. Bu noktada belirtilmelidir ki, yabancıнын Türkiye’de ikameti için gerekli olan, kural olarak ülkeye giriş anında sahip olduğu ve ülkedeki ikamet amacını da gösteren ikamet izninin, kişinin Türkiye’de yerleşme niyetine sahip olup olmadığı konusunda salt belirleyici unsur olarak kabul edilmesi kanuna aykırıdır<sup>65</sup>. Kanaatimizce önemli olan, vatandaşlık başvurusu anında yasal ikamet izni çeşitlerinden birine sahip olarak kesintisiz beş yıl sü-

63 Güngör (2014), s. 85; Bu doğrultuda doktrinde bir görüş, TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’nin yabancıнын Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini teyit eden davranışlar olarak gördüğü söz konusu sebeplerin, kesin irade belirtileri olarak kabul edilmemesi gerektiğini ifade etmektedir: Nomer, s. 84.

64 Doğan, s. 69; Turhan / Tanrıbilir, s. 59.

65 Aynı yönde bkz. Güngör (2014), s. 82.

reyle Türkiye’de ikamet eden yabancıнын, yine vatandaşlık başvurusu yaptığı tarihte Türkiye’de yerleşme niyetini bir şekilde ispat ederek somutlaştırmasıdır.

## 2. İkamet-Yerleşme Kararı İlişkisi

Bir yabancıнын Türk vatandaşlığını yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanabilmesi için gerekli olan “Türkiye’de asgarî beş yıllık kesintisiz ikamet” ve “Türkiye’de yerleşmeye karar verildiğinin davranışlarla teyit edilmesi”, TVK md. 11’de birbirinden bağımsız iki zorunlu şart olarak düzenlenmiştir<sup>66</sup>. Bu bakımdan her iki şartın, vatandaşlık başvurusunun yapıldığı tarihte ayrı ayrı değerlendirilmek suretiyle yabancı tarafından sağlanıp sağlanmadığının tespiti gerekir<sup>67</sup>.

Yabancıya Türkiye’de kesintisiz en az beş yıllık ikamet etmesinden bağımsız olarak Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmesinin de şart koşulması, kanunî dayanağı bulunması sebebiyle Anayasa md. 66/3’da öngörülen kanunilik ilkesine uygundur. Bununla birlikte, TVK Yönetmeliğinin ikamet şartıyla ilgili bazı düzenlemelerinde yabancıнын ikametini yerleşme niyetine bağladığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, kanunilik ilkesine aykırı şekilde, ikamet şartının tespitinde yerleşme niyetinin bulunmadığına karine teşkil eden bazı durumlar sayılmak suretiyle, vatandaşlığın yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanılmasına “yerleşme niyetiyle ikamet” gibi yeni bir şart eklenmiş olmaktadır.

Yukarıda “İkamet İzni Çeşidinin İkamet Şartının Sağlanmasına Etkisi” başlığı altında belirtildiği üzere, vatandaşlık başvurusunda bulunan yabancıнын Türk kanunlarına uygun şekilde kesintisiz beş yıllık ikametinin hangi niyetle gerçekleştirilmesi gerektiğine ilişkin TVK’da bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, yabancıнын Türkiye’deki ikametinin hangi amaçla olursa olsun, kesintisiz beş yıllık ikamet süresini kapsamı koşuluyla geçerli bir ikamet iznine dayandırılması, TVK md. 11/1-b bakımından yeterlidir. Bununla birlikte, TVK Yönetmeliğinde yer alan diğer bazı düzenlemelerin Türkiye’de ikamet ve yerleşme kararı şartlarını birbiriyle bağlantılı olarak açıklaması, TVK’daki ikamet kavramını sınırlayan bir içeriğe sahip olduğu gibi, kanunilik ilkesini de açıkça ihlal etmektedir<sup>68</sup>. Örneğin TVK Yönetmeliği md. 18/1-c, İl Emniyet

66 Erdem, s. 119.

67 Her iki şartın kümülatif olarak aranamayacağına ilişkin benzer yönde bir tespit için ayrıca bkz. Özbek Hadimoğlu, Nimet (2010) ‘Yabancı (Uyruklu) Öğrenciler Türk Vatandaşı Olamayacak mı?’, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, S: 75-76, s. 280.

68 Nomer, s. 83; Güngör (2014), s. 80.

Müdürlüğünce vatandaşlığın yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanılması kapsamında yapılacak soruşturma dosyasına yabancıya hangi amaçla ikamet izninin verildiğine ilişkin tespitlerin de ekleneceği hükme bağlanmıştır. Bu şekilde, Türkiye'deki ikamet dayanağı olan yasal ikamet izninin hangi amaçla verildiğinin de vatandaşlığın kazanılmasında belirleyici olduğu TVK Yönetmeliğinde vurgulanmıştır. Buna göre, TVK Yönetmeliği md. 16/2-c gereğince, ikamet izni bulunan ancak sığınma, iltica, öğrenim, turistik, öğrenim gören çocuğuna refakat, tedavi gibi amaçlarla düzenlenmiş ikamet izni belgelerine sahip yabancıların vatandaşlık başvuruları, yerleşme niyetine sahip olmadıkları gerekçesiyle kabul edilemez. Böylece vatandaşlık başvurusunda, TVK md. 11/1-b'nin aksine TVK Yönetmeliği md. 16/2-c uyarınca “yerleşme niyetiyle ikamet” edildiğini gösteren ikamet izinlerinin varlığı gerekecektir<sup>69</sup>. Başka bir deyişle, TVK md. 15'in açık hükmüne rağmen, Türkiye'de beş yıl ikamet yeterli olmayıp, yabancıların Türkiye'deki bu ikamete yerleşme niyetine sahip olarak başlayıp tamamlaması da şart koşulmuştur. Buna paralel olarak, TVK Yönetmeliği md. 71/1-ç'de de, ikamet, yerleşme niyetini gösteren ve göstermeyen ikamet şeklinde adeta ikiye ayrılmış; yerleşme niyetini göstermediği varsayılan sığınma, iltica, öğrenim, turistik, öğrenim gören çocuğuna refakat, tedavi ile diplomatik veya konsüller ayrıcalıklı bağışıklık sağlayan yabancı misyon personeli kimlik kartlarıyla gerçekleşen resmî görev amaçları, vatandaşlığın yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanılması bakımından esas alınmaya elverişli ikametten sayılmayacağı hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte TVK'da konuya ilişkin bir kanunî sınırlama olmamasına karşın ikamet izni belgesinin düzenleme amacının ikamet şartının gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin değerlendirmede etkili olması, yine kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Bu açıklamalardan hareketle, TVK Yönetmeliğinde yer alan düzenlemelerin de etkisiyle yalnızca Türkiye'de yerleşme niyetini gösterdiği varsayılan yasal ikamet izni çeşitlerinden uzun dönem ikamet izni, aile ikamet izni ile ikamet izni yerine geçen çalışma izni veya çalışma izni muafiyet teyit belgelerinden birine sahip bir yabancı, kesintisiz beş yıllık ikamet süresini doldurmak koşuluyla bu yolla vatandaşlık başvurusu yapabilecektir. Aksine kısa dönem ikamet izni, öğrenci ikamet izni, insanî ikamet izni veya insan ticareti mağduru ikamet izni gibi TVK Yönetmeliği md. 16/2-c'nin yerleşme niyetini göstermediği ikamet amaçlarından birine dayanak teşkil edecek ikamet izni çeşitlerinden biriyle ikamet şartının sağlanması mümkün görünmemektedir. Oysa yetkili makam kararı ile genel yoldan vatandaşlık başvurusunda aranan tüm şartlarda olduğu gibi, hem ikamet hem de yerleşme kararına ilişkin şart-

69 Doğan, s. 68.

ların birbirinden bağımsız olarak başvuru tarihinde mevcut olup olmadığının tespiti gerekir. Dolayısıyla, öğrenci veya tedavi amaçlı olarak Türkiye'ye gelen ya da refakatçi olan bir yabancı yasal ikamet iznine sahip olma koşuluyla, başlangıçta Türkiye'de yerleşme niyeti olmasa dahi, yıllar içinde ve özellikle de vatandaşlık başvurusu yaptığı tarihte böyle bir niyetle Türkiye'de yerleşme kararına sahip olabilecektir. Zira TVK md. 15'in yabancının ikametine ilişkin özel düzenlemesi karşısında vatandaşlık başvurusu için yerine getirilmesi gereken ikamet şartında, yabancının Türkiye'de yerleşme niyetine de sahip olması kriteri aranmamaktadır. Bu sebeple, ikamet şartının gerçekleşmesinde yabancının Türkiye'de yerleşme niyetinin bulunup bulunmadığı inceleme konusu yapılamamalıdır. Hâl böyle olmakla birlikte, TVK Yönetmeliği md. 16/2-c hükmü, TVK md. 11/1-c'de ikamet şartından ayrı düzenlenen Türkiye'de yerleşmeye karar verildiğini davranışlarla teyit etme şartını işlevsiz hâle getirmektedir<sup>70</sup>. Gerçekten de ikamet izninin alındığı değil de vatandaşlık başvurusunun yapıldığı tarihte mevcut olup olmadığı tespit edilmesi gereken Türkiye'de yerleşme kararı, TVK Yönetmeliği md. 16/2-c'de yerleşme niyetini gösterdiği varsayılan ikamet izni çeşidine sahip olmaya endekslenmiştir. Bu şekilde, Türkiye'de yerleşmeye karar verildiğinin davranışlarla teyit edilmesi şartı, yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık kazanmanın bir şartı iken, bazı yabancılar için daha vatandaşlık başvurusu bile yapılmayan bir aşamada bu şartın sağlanmadığının öngörülmesi isabetten uzaktır<sup>71</sup>.

## II. YABANCI ÖĞRENCİLERİN YETKİLİ MAKAM KARARIYLA TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMASI

### A. TÜRKİYE'DE İKAMET EDEN YABANCI ÖĞRENCİLERİN GENEL YOLDAN VATANDAŞLIK BAŞVURUSU

#### 1. Genel Olarak Yabancı Öğrencilerin Türkiye'de İkameti

Öğrenim görmek üzere Türkiye'ye gelecek ya da Türkiye'de bulunan yabancılar, öğrenim görecekleri ve ikamet edecekleri kurum ve kuruluşların ilgili mevzuatına ve yabancılar hukukuna ilişkin genel mevzuata uymakla mükelleftir<sup>72</sup>. Buna göre, yabancı öğrenciler, öğrenim görecekleri öğretim kurumu için

70 Güngör (2014), s. 81.

71 Tanrıbilir (2008), s. 37.

72 5978 sayılı Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunla (RG. 06.04.2010-27544) yürürlükten kaldırılan 2922 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanunda (RG. 19.10.1983-18196) da yabancıların öğrenim hakkıyla ilgili bu mükellefiyetinden bahsedilmekte idi.

öngörülmüş şartları sağlamak koşuluyla, Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de ikamet konusunda, milletlerarası sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe Pasaport Kanunu ve YUKK hükümlerine tâbidir.

Türkiye'de öğrenim görecektir yabancılar, Pasaport Kanunu ve YUKK hükümlerine uygun şekilde ülkeye giriş yapması gereğine ilave olarak<sup>73</sup>, YUKK md. 38 uyarınca öğrenci ikamet izni almakla mükelleftir<sup>74</sup>. Buna göre, Türkiye'de bir yükseköğretim kurumunda ön lisans, lisans, yüksek lisans ya da doktora öğrenimi görecektir yabancılar öğrenci ikamet izni verilir (YUKK md. 38/1). Bakımı ve masrafları gerçek veya tüzel kişi tarafından üstlenilen ilk ve orta derecede öğrenim görecektir yabancılar ise, velilerinin veya yasal temsilcilerinin<sup>75</sup> muvafakatiyle öğrenimleri süresince birer yıllık sürelerle öğrenci ikamet izni verilebilir (YUKK md. 38/2). Bu noktada belirtilmelidir ki, YUKK md. 34 gereğince, aile ikamet izni sahibi yabancılar, 18 yaşına kadar öğrenci ikamet izni almaksızın ilk ve orta öğretim kurumlarında öğrenim görebilirler. Bir başka ifadeyle, ilk ve orta derecede okullarda öğrenim görebilmesi için yabancıların ya öğrenci ikamet izni alması ya da 18 yaşına kadar geçerli olmak üzere aile ikamet iznine sahip olması gerekir. Ancak 18 yaşını dolduran ve

73 Yabancıların ülkeye yasal girişi hususunda yukarıda yapılan genel açıklamalar, Türkiye'ye öğrenim amacıyla gelecek yabancılar için de kural olarak geçerlidir. Bu kapsamda, vize muafiyeti hâlleri saklı olmak üzere, YUKK Yönetmeliği md. 11/1-ç'de Türkiye'ye eğitim, öğrenim, staj, kurs, öğrenci değişim programı, Türkçe dil kursuna katılma amacıyla gelmek isteyen yabancılar eğitim vizesi verileceği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, Türkiye'ye öğrenim görmek üzere gelecek yabancılar eğitim vizesi almakla mükelleftir. Hâlihazırda Türkiye'de ikamet eden bir yabancı ise, YUKK md. 13/1-b gereğince Türkiye'ye giriş yapacağı tarih itibarıyla geçerli ikamet iznine sahip olması şartıyla vizeden muaf olacaktır, ayrıca eğitim vizesi almak suretiyle Türkiye'ye giriş yapma şartına tâbi olması da söz konusu değildir. Bununla birlikte, öğrenci ikamet izni almak üzere Türkiye'den başvuru yapılması ihtimalinde ilk ve orta derecede öğretim kurumlarında öğrenim görecektir yabancılar için yine eğitim vizesi alma zorunluluğu bulunmaktadır (YUKK Yönetmeliği md. 35/2).

74 Mülga YİSHK'da ikamet tezkeresi türlerine ilişkin bir çeşitlendirme yapılmamasına rağmen, yabancı öğrencilere mülga Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik hükümleri çerçevesinde "öğrenim meşruhatlı ikamet tezkeresi" şart koşulmakta idi (md. 3). Söz konusu Yönetmeliğin yürürlükte olduğu dönemde yabancı öğrencilerin Türkiye'deki öğrenimine ilişkin mevzuat hükümlerinin ayrıntılı tahlili için bkz. Sargın, Fügen (1997-1998) "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Öğrencilerin Türkiye'ye Giriş, Türkiye'de İkamet Etme ve Çalışma Hakları", MHB, Yılmaz Altuğ'a Armağan, S: 1-2, s. 321 vd.

75 Öğrenci ikamet izni, yalnızca Türkiye'de öğrenim gören yabancı öğrencilere verilen bir ikamet izni türüdür. Bu sebeple, YUKK md. 38/3'de de vurgulandığı üzere, yabancı öğrencinin anne ve babası ile diğer yakınları, ikamet izni alma konusunda herhangi bir hakka sahip değildir. Bununla birlikte, YUKK Yönetmeliği md. 35/6, öğrenci ikamet iznini, öğrenciye, eş ve çocuklarının aile ikamet izni başvurularında destekleyici olabilme hakkı sağlamasına elverişli görmüştür.

hâlen ilk veya ortaöğretim kurumlarında eğitimini sürdüren bir yabancı öğrencinin, öğrenci ikamet izni alma zorunluluğu doğar.

Türkiye’de öğrenim görecekt yabancılara öğrenci ikamet izni alma zorunluluğuna tâbi tutulması kural olmakla birlikte, uluslararası koruma kapsamında bazı istisnalar öngörülmüştür. Bu bağlamda, YUKK Yönetmeliği md. 105/1’de uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişi ve aile üyelerinin ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki eğitim hizmetlerinden statülerini gösteren belgelerini ibraz ederek yararlanabilecekleri hükme bağlanmak suretiyle, öğrenci ikamet izninden muafiyet sağlanmıştır. Aynı şekilde, uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahiplerinden, yabancı öğrencilerle ilgili genel hükümler çerçevesinde Türkiye’de ön lisans, lisans, yüksek lisans ya da doktora öğrenimi hakkı elde edenlerin, ayrıca öğrenci ikamet iznine gerek olmaksızın, statülerini gösteren belgeleriyle öğrenim görebilecekleri hükme bağlanmıştır (md. 105/3).

Görüldüğü üzere, ilk ve orta derecede öğrenim ile ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimini Türkiye’de yapacak yabancıların öğrenci ikamet izni ile Türkiye’de ikamet etmeleri, yasal ikamet bakımından kural olarak zorunludur. Bunun yanında, tıp alanında Tıpta Uzmanlık Eğitimi (TUS) ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi (DUS) derecelerinde eğitim görecekt yabancı öğrencilerin de öğrenci ikamet izni alması şarttır<sup>76</sup>. Zira her ne kadar YUKK md. 38’de TUS ve DUS derecelerinde eğitim görecekt yabancılara ilişkin bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği<sup>77</sup> md. 14/-ç uyarınca, yabancı öğrencilerin Türkiye’de TUS ve DUS eğitimi alabilmeleri için gerekli olan şartlar arasında Türkiye’de ikametlerine izin verilmiş olması da aranmıştır.

Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası anlaşmalar veya öğrenci değişim programları çerçevesinde eğitim veya benzeri amaçlarla Türkiye’ye gelecek yabancılar ise, YUKK md. 31/1-d gereğince kısa dönem ikamet iznine tâbi tutulmuştur. Bu çerçevede örneğin Erasmus+ veya Mevlana gibi karşılıklı öğrenci değişim programlarından birine dayanarak Türkiye’ye gelecek yabancı öğrencinin kısa dönem ikamet izni alması yeterli olacaktır. Bununla birlikte, uygulamada AB Eğitim ve Gençlik Programları (Erasmus + Programlar) kapsamında üniversitelerde öğrenim ya da staj amacıyla ülkemize gelen yabancı öğrencilere de öğrenci ikamet izni verildiği görülmektedir<sup>78</sup>.

76 [http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri\\_409\\_414\\_4664](http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri_409_414_4664) (s.e.t. 03.03.2016)

77 RG. 26.04.2014-28983.

78 Tespit için bkz. [http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri\\_409\\_414\\_4664](http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri_409_414_4664) (s.e.t. 03.03.2016).

Türkiye'ye Türkçe öğrenmek amacıyla gelecek yabancıların ise kısa dönem ikamet izni alma şartıyla kurslara katılabilmeleri YUKK md. 31/1-h gereğince zorunludur. Örneğin TÖMER'de verilen Türkçe kurslarına katılmak isteyen bir yabancı, yasal ikamet bakımından kısa dönem ikamet izni alması zorunlu ve yeterlidir<sup>79</sup>.

Özel öğrencilik, açık öğretim ve uzaktan eğitim statüsünde öğrenim görecektir yabancıların durumu, YUKK Yönetmeliği md. 35/14'te ayrıca hükme bağlanmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre, Türkiye'de özel öğrenci olacak ya da açık öğretim veya uzaktan eğitim alacak yabancılara öğrenci ikamet izni verilmez. Böyle bir tercihte, Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmalar ya da öğrenci değişim programları kapsamında eğitim görmek üzere veya Türkçe kurslarına katılmak amacıyla ülkemize gelecek yabancılar gibi özel öğrencilik, açık öğretim ve uzaktan eğitim statüsünde öğrenim görecektir yabancıların da Türk yabancılar hukuku sistematüğinde öğrenci olarak vasıflandırılmaması etkili olmuş gözükmektedir.

Öğrenci ikamet izni almak için gerekli olan öğrenci sıfatı taşımaya ilişkin şartın, YUKK md. 39/1-a gereğince "öğrenim türüyle bağlantılı bilgi ve belgeleri ibraz etmek" suretiyle ispatı gerekir. Bunun yanında, yabancı YUKK md. 7'de öngörülen Türkiye'ye girişine izin verilmeyecek yabancılardan olmaması, öğrenci ikamet izni alabilmek için gerekli şartlardan bir başkasıdır (YUKK md. 39/1-b). Son olarak, yabancı öğrencinin Türkiye'de kalacağı adres bilgilerini vermesi de aranan şartlar arasındadır (YUKK md. 39/1-c). Buna karşın, öğrenci ikamet izni için aranan söz konusu şartların yerine getirilmemesi, YUKK md. 40/1-a uyarınca, öğrenci ikamet izni talebinin ret gerekçesidir. İlave olarak, yabancı öğrencinin sürdürmeyeceği konusunda kanıtların ortaya çıkması (YUKK md. 40/1-b), öğrenci ikamet izninin verilmiş amacı dışında kullanıldığının belirlenmesi (YUKK md. 40/1-c), yabancı hakkında geçerli sınır dışı etme kararı alınması veya Türkiye'ye giriş yasağı bulunması (YUKK md. 40/1-ç) hâllerinde de öğrenci ikamet izni talebi reddedilir. Söz konusu ret sebepleri, öğrenci ikamet izni verildikten sonra ortaya çıkmışsa mevcut öğrenci ikamet izni iptal edilir veya süresi uzatılmaz<sup>80</sup>.

Öğrenci ikamet izni, başvurusu Türkiye içinden de yapılabilen bir ikamet izni çeşididir. Zira YUKK md. 21/1'de ikamet izni başvurularının kural olarak yabancı vatan d aşı oldu ğu ya da yasal olarak bulundu ğu ülkedeki

79 Tespit için bkz. [http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri\\_409\\_414\\_4664](http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri_409_414_4664) (s.e.t. 03.03.2016).

80 Çiçekli, s. 106.



Türk konsolosluklarına yapılacağı öngörülmekle birlikte, YUKK md. 22/1-ç'de yabancı öğrencilerin ikamet izni taleplerinin istisnaî olarak Türkiye'de valiliklere de yapılabileceği hükme bağlanmıştır.

YUKK md. 38/4'de, öğrenim süresi bir yıldan kısa olan yabancılara verilecek öğrenci ikamet izni süresinin öğrenim süresini aşamayacağı hükme bağlanmıştır. Aynı şekilde YUKK Yönetmeliğinde de öğrencinin kayıtlı olduğu öğretim kurumundaki öğrenim süresinin bir yıldan kısa olması hâlinde öğrenci ikamet izni süresinin öğrenim süresini aşamayacağı öngörülmüştür (md. 35/7). Bu hükümlerden hareketle, öğrenci ikamet izninin kural olarak bir yıllık sürelerle verilebileceği, ancak öğrenim süresinin bir yıldan az olması durumunda öğrenim süresi boyunca geçerli olacak şekilde öğrenci ikamet izninin verilebileceği sonucuna varılabilir. Bununla birlikte YUKK md. 38/2 bağlamında birer yıllık sürelerle ikamet izni verilmesi yalnızca ilk ve orta derecede öğrenim görecektir yabancılar için geçerli kabul edilmiştir<sup>81</sup>. Kanun koyucu Türkiye'de bir yükseköğretim kurumunda ön lisans, lisans, yüksek lisans ya da doktora öğrenimi görecektir yabancılara verilecek ikamet izinleri için bir belirleme yapmamıştır. Ancak bu hâllerde verilecek öğrenci ikamet izninin, ikamet izni başvuru tarihinden itibaren öğrenim programının tamamını kapsayacak şekilde düzenlenebileceği YUKK Yönetmeliği md. 37/2'de ifade edilmiştir<sup>82</sup>. Örneğin yüksek lisans öğrenimi için iki yıllık, doktora öğrenimi için beş yıllık süreli öğrenci ikamet izni verilmesi yoluna gidilmektedir. Buna karşın normal öğrenim süresinde mezun olamayan öğrenciler bakımından sahip oldukları öğrenci ikamet izinleri, en fazla birer yıllık sürelerle ve azamî öğrenim süresini aşmayacak şekilde uzatılır<sup>83</sup>. Son olarak belirtilmelidir ki, azamî öğrenim süresini doldurduğu hâlde mezun olamayan ve sınavlara girme hakkı dışında öğrencilik haklarından yararlanamayan yabancı öğrenciler, kısa dönem ikamet izni ile Türkiye'deki ikametini sürdürebilirler<sup>84</sup>.

81 YUKK Yönetmeliği md. 37/1 de, ilk ve orta dereceli okullarda öğrenim göreceklere, öğrenime başlanacak tarihten bir sonraki öğretim yılının başlangıcına kadar geçerli olacak şekilde en fazla bir yıla kadar ikamet izni düzenleneceğini hükme bağlamıştır.

82 Uygulamada da ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora öğrenimi görecektir yabancı öğrenciler için yabancı öğrenci tarafından aksi talep edilmedikçe, ilgili öğrenim süresinin tamamını kapsayacak şekilde öğrenci ikamet izni verilmesi söz konusudur: [http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri\\_409\\_414\\_4664](http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri_409_414_4664) (s.e.t. 03.03.2016).

83 İkamet izninin süresinin dolması durumunda uzatma başvuruları, YUKK md. 24'de düzenlenmiştir. Buna göre, ikamet izni süresinin dolmasına altmış gün kalmasından itibaren ve her koşulda ikamet izni süresi sona ermeden valiliklere uzatma başvurusunda bulunulmalıdır (YUKK md. 24/2). İkamet izni süresinin uzatılması konusunda ayrıca bkz. Çelik/Öztekin Gelgel, s. 106-107.

84 Uygulama örnekleri için bkz. [http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri\\_409\\_414\\_4664](http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri_409_414_4664) (s.e.t. 03.03.2016)

## 2. Yabancı Öğrencilerin Genel Yoldan Türk Vatandaşlığını Kazanması

Yukarıda da açıklandığı üzere, bir yabancıнын Türk vatandaşlığını yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanabilmesi için, TVK md. 11/1'de sayılan zorunlu şartları yerine getirmesi gerekir. Yabancıнын Türkiye'de öğrenci olması ihtimalinde de aynı şartların sağlanması gerektiğinde şüphe yoktur. Buna göre, vatandaşlık başvurusunda bulunan yabancı öğrencinin ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması<sup>85</sup>, başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz beş yıl ikamet etmesi, Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmesi, genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmaması, iyi ahlak sahibi olması, yeteri derecede Türkçe konuşabilmesi, Türkiye'de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olması, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmaması şartlarını haiz olması gerekir. İlave olarak, TVK md. 11/2 uyarınca, yabancı öğrencinin taşıdığı devlet vatandaşlığından çıkması, Bakanlar Kurulu'nun takdirine bağlı olarak şart koşulabilir.

TVK md. 11 hükümleri dikkate alındığında, yabancıнын öğrenci olup olmamasının vatandaşlığın kazanılması için gerekli şartların sağlanması bakımından kural olarak bir farkı bulunmamaktadır. Kanun koyucunun açık düzenlemesinin aksine, madde gerekçesinde öğrenim amacıyla ikamet, Türkiye'de yerleşme niyetini göstermediği sebebiyle vatandaşlığa alınma işlemi bakımından geçerli ikamet olarak kabul edilmemektedir. Böylece öğrenim amacıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kanunilik ilkesine aykırı şekilde gerekçeyle maddenin kapsamı dışına bırakılmakta ve vatandaşlık başvuruları reddedilmektedir<sup>86</sup>.

85 Yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık başvurusunda bulunan yabancı öğrenci ergin değilse ve/veya ayırt etme gücü bulunmuyorsa, Türk vatandaşlığını kazanamaz. Bu cümleden hareketle, Türkiye'de ilk ve orta öğretim derecesinde öğrenimin genel olarak ilkökul, ortaokul ve lise öğrencilerine bir başka deyişle kural olarak ergin olmayanları kapsamamasından dolayı, bu yolla vatandaşlık kazanmanın çoğunlukla ergin ve ayırt etme gücüne sahip ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora, TUS ve DUS derecelerinde öğrenim görecektir yabancılar için hüküm ifade ettiği söylenebilir. Bununla birlikte, ilk ve orta öğretim derecesinde öğrenim gören küçüklerin bu yolla vatandaşlık kazanmaları mümkün olamamakla birlikte, ana ve/veya babalarının sonradan Türk vatandaşlığını kazanmaları ihtimalinde TVK md. 20/2'de öngörülen şartları sağlayarak onlara bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanmaları mümkündür. Zira TVK md. 20/2'ye göre, ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi hâlinde Türk vatandaşlığını kazanır. Muvafakat verilmemesi hâlinde ana veya babanın mutad meskeninin bulunduğu ülkedeki hâkim kararına göre işlem yapılır. Türk vatandaşlığını birlikte kazanan ana ve babanın çocukları da Türk vatandaşlığını kazanır. TVK md. 20/2 ve TVK Yönetmeliği md. 37'nin konuya ilişkin hükümleri ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Güngör (2014), s. 126-129.

86 Tanrıbilir (2008), s. 37.

TVK md. 11'in açık düzenlemesinin aksine, TVK Yönetmeliğinin bazı hükümlerinin, yabancı öğrencilerin genel yoldan vatandaşlık kazanma bakımından aranan ikamet şartını sağlamalarına engel teşkil ettiği görülmektedir<sup>87</sup>. Zira yukarıda ayrıntıları ile açıklandığı üzere, TVK Yönetmeliği md. 16/2-c'de öğrenim amacıyla ikamete bağlandığı anlaşılan yabancıların ikametinin yerleşme niyetini göstermediği gerekçesiyle vatandaşlık başvurusu yapmaya dayanak teşkil etmediği öngörülmektedir<sup>88</sup>. Zira TVK Yönetmeliğinin söz konusu düzenlemesinde öğrenim amaçlı ikamet "Türkiye'de yerleşme niyetini göstermeyen" ikamet çeşitlerinden biri olarak nitelendirilmiştir. Bu sonuç, uygulamaya da yansımakta; yabancı öğrencilerin genel yoldan vatandaşlık başvuruları, TVK Yönetmeliğindeki bu hükümler esas alınmak suretiyle reddedilmektedir<sup>89</sup>.

87 403 sayılı mülga TVK ve mülga TVK Yönetmeliğinde ise, öğrencilik ne yerleşme niyetini gösteren kriterler arasında sayılmış ne de vatandaşlık başvurusunu engelleyen sebeplerden biri olarak görülmüştür: Aybay, 118.

88 Özbek Hadimoğlu (2010), s. 280.

89 Örneğin Danıştay 10. Dairesi verdiği bir kararda, doğum tarihi 11.12.1990 olan Moldova Cumhuriyeti vatandaşı davacının, TVK md. 11 kapsamında Türk vatandaşlığını kazanmak istemiyle 12.07.2012 tarihinde yaptığı başvurusunun, öğrenim hariç başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz beş yıl ikamet etmiş olmak şartını taşımadığı gerekçesiyle idarece reddi yolunda tesis edilen 20.07.2012 tarih ve 40771 sayılı işlemin iptali istemiyle İstanbul 1. İdare Mahkemesi'nde açılan davada mahkemenin, davacının 29.02.2000 tarihinde Türk vatandaşlığını kazanan annesinden dolayı 403 sayılı mülga TVK md. 7 uyarınca soy bağı esasına göre Türk vatandaşlığını kazandığı yolunda karara varılması gerekirken vatandaşlık başvurusunun reddi yolunda tesis edilen işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptali yönünde verdiği kararını bozmuştur. Danıştay'ın söz konusu kararında, idarenin vatandaşlık başvurusunun reddi kararında da belirtildiği üzere, TVK Yönetmeliği md. 71/1-ç uyarınca davacının Türk vatandaşlığını kazanmak için başvurduğu 12.07.2012 tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz olarak öğrenimde geçirilen süre hariç beş yıl ikamet etmiş olmadığını, bu sebeple davacı tarafından yapılan başvurunun, davacının ikamet şartını sağlamadığı gerekçesiyle reddi yolunda tesis edilen işlemde hukuka aykırılık, bu işlemi iptal eden mahkeme kararına ise hukuki isabet bulunmamasından dolayı mahkeme kararının bozulması gerektiğine hükmedilmiştir. Kararda ayrıca, davacının 403 sayılı mülga TVK md. 7 uyarınca Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için, Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğmuş olması gerektiği, oysa davacının annesinin 29.02.2000 tarihinde Türk vatandaşı olduğu, davacının ise annesinin Türk vatandaşı olmasından çok önce 1990 yılında doğduğu dikkate alındığında bu madde hükmü uyarınca Türk vatandaşı olmasının da mümkün olamayacağı açıklanmak suretiyle, yerel mahkemenin, davacının Türk vatandaşlığını 403 sayılı mülga TVK md. 7'ye göre kazandığına ilişkin tespitinin de kanuna aykırı olduğu isabetle belirtilmiştir. Bununla birlikte, Danıştay tetkik hâkimi tarafından dosya kapsamında yapılan bir tespit, ikamet şartının belirlenmesinde öğrenim amaçlı olarak geçirilen süre konusunda ikili bir ayrıma gidilmiştir. Buna göre, vatandaşlık başvurusunda bulunan kişinin annesinin Türk vatandaşı olması ve Türkiye'de ikamet etmesi durumunda annesi ile birlikte ikamet eden kişinin öğrenim gördüğü sürelerin ikamet süresinin hesabında dikkate alınmasına bir engel bulunmadığı, benzer durumda olmayan diğer yabancıların

Görüldüğü üzere, öğrencilik diye ifade edebileceğimiz öğrenim hayatının devamı, bir yabancıların Türkiye’de yerleşmeye karar vermesine engel teşkil eden durumlardan biri olarak kabul edilmektedir. TVK md. 15’in öngördüğü şekilde YUKK md. 38 çerçevesinde verilen öğrenci ikamet izni ile Türkiye’de öğrenimini sürdüren yabancı bir öğrenci, kesintisiz ikamet süresi beş yılı aşırsa dahi, yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık kazanamayacaktır. Böyle bir sonuca TVK md. 15’in aksine, yabancıların ikametini de Türk vatandaşının ikameti gibi “yerleşme niyetiyle oturma” şartına bağlayan TVK Yönetmeliği md. 16/2-c gereğince varılmaktadır. Ancak bu şekilde, yönetmelikle ek şart getirilmek suretiyle kanunilik ilkesi ihlal edilmiş olmaktadır. Yetkili makamın, TVK md. 11 gereğince vatandaşlığın kazanılması hususunda kanunî şartların tümünün sağlamasından sonra takdir yetkisi doğrultusunda yabancıların başvurusunu reddetme imkânı bulunmakla birlikte, kanuna uygun şekilde gerçekleştirilen ikamet yönetmelik hükümlerine istinaden vatandaşlık başvurusuna esas alınmaması yukarıda da vurgulandığı üzere kanunilik ilkesi çerçevesinde anayasaya da aykırıdır. Zira ikamet şartının tespitinde TVK md. 15 hükümleri dikkate alındığından yabancı öğrencilerin bu şartı sağlamaları açısından Türk kanunlarına uygun olarak Türkiye’de oturması yeterli sayılmaktadır. Öğrenciliği, yerleşme niyetinin ortaya konmasını mutlak surette engelleyen bir durum olarak görmek, makul bir çözüm değildir<sup>90</sup>. Gerçekten de bir yabancıların öğrenci olmasına karşın, Türkiye’de yerleşme arzusuna sahip olması mümkündür. Öyle ki Türkiye’de öğrenim gören yabancıların birçoğu, özellikle yükseköğrenim için geçerli olmak üzere, öğrenciliği devamında da Türkiye’de çalışma ve yaşama kararı alabilmektedir. Bu sebeple, yabancı öğrenciler, TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’deki diğer gerekçelere dayanarak ve hatta yönetmelikte sayılmayan başkaca sebeplerle yerleşme niyetini ispat etmek şartıyla genel yoldan vatandaşlık başvurusunda bulunabilmelidir<sup>91</sup>. Örneğin, ya-

öğrenim amacıyla Türkiye’de bulunduğu sürelerin ise ikamet süresinin hesabında dikkate alınmayacağına işaret edilmiştir. Hâlbuki TVK’da açık bir düzenleme bulunmasa da TVK Yönetmeliğinde de bu yönde bir ayırım yapılmamış; yalnızca Türkiye’de öğrenim gören yabancıların ikametinin TVK md. 11/1-b kapsamında ikamet süresine dâhil edilmeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu sebeple, TVK ve TVK Yönetmeliği düzenlemeleri karşısında bir hukuki dayanağa sahip olmadığından böyle bir ayırımın yapılması da hukuken mümkün değildir. Danıştay 10. Dairesinin 2013/5623 E. ve 2014/2100 K. sayılı kararı için bkz. www.kazanci.com (s.e.t. 12.01.2016).

90 Doktrinde de öğrenim amacıyla Türkiye’ye gelen yabancıların ikametinin ikametden sayılmamasının hak kaybına sebep olacağına ilişkin bir tespit için ayrıca bkz. Özbek Hadimoğlu (2012), s. 160.

91 Doktrinde de benzer şekilde, Türkiye’de alınan eğitimin türü ne olursa olsun başka faktörlerle desteklenmesi şartıyla hâlin özelliğine göre yabancıların yerleşmeye karar verdiğini gösteren davranışlarının bulunabileceği savunulmaktadır: Güngör (2014), s. 85.

bancı bir öğrencinin hâlihazırda ikametini sürdürdüğü Türkiye’de sahip olduğu bir evi gerekçe göstererek Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini göstermesi mümkündür. Aynı şekilde, yabancı öğrencinin çalışma iznine sahip olarak bir işyerinde çalışması da, yerleşme niyeti şartını sağlamada yeterli olabilecektir<sup>92</sup>. Bu gerekçelerle, TVK md. 11/1 çerçevesinde vatandaşlığın genel yoldan kazanılmasında aranan tüm şartların sağlanması koşuluyla, vatandaşlık başvurusunda bulunan kişinin öğrenci ikamet izni ile ikamet etmesinin bir ret sebebi olarak görülmeden karara varılabilmelidir.

Bu noktada belirtilmelidir ki, yabancı öğrencinin vatandaşlık başvurusunu yaptığı tarihte Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmesi, TVK md. 11/1-c gereğince ikametden ayrı bir şart olarak yerine getirilmelidir. Bu doğrultuda, TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’de yabancının eğitimini<sup>93</sup> Türkiye’de tamamlaması da onun Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini gösteren karineler arasında sayılmıştır<sup>94</sup>. Böylece öğrenim hayatını Türkiye’de tamamlamış bir yabancı olarak vatandaşlık başvurusunda bulunulması hâlinde, başkaca bir sebebe gerek olmaksızın Türkiye’de yerleşmeye karar verildiğinin davranışlarla teyit edilmesi şartı ispat edilmiş sayılacaktır. Bununla birlikte, bir yabancının eğitimini Türkiye’de tamamlaması kendisinin Türkiye’de yerleşme niyetine sahip olduğunun kabulüne yeterli görülmekte iken, hâlen öğrenimini sürdürenlerin vatandaşlık başvurularının yerleşme niyetini ortaya koyan bir ikamete bağlanmamaları gerekçe gösterilerek Türkiye’deki ikamet süresi ne olursa olsun reddedilmesi, açık bir çelişkiye yol açmaktadır<sup>95</sup>. Böylece TVK Yönetmeliği Türkiye’de öğrenimin sürdürüldüğü aşamada yabancının yerleş-

92 YUKK ile getirilen radikal değişikliklerden biri olan yabancı öğrenciler hakkındaki çalışma yasağının kaldırılmasıyla birlikte, yabancı öğrenciler, öğrencilikleri süresince çalışma hakkına kavuşmuşlardır. YUKK md. 41/1’e göre, Türkiye’de öğrenim gören ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri, çalışma izni almak kaydıyla çalışabilirler. Ancak ön lisans ve lisans öğrencileri için çalışma hakkı, ilk yıldan sonra başlar ve haftada yirmi dört saatten fazla olamaz.

93 Her ne kadar TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’de “eğitim” ibaresi tercih edilse de bununla “öğrenim” in kastedildiği kanaatindeyiz. Nitekim doktrinde de eğitimin bir üst kavram olarak öğrenimi de kapsadığına işaret edilmektedir: Güngör (2014), s. 84.

94 Doktrinde bir görüş, TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’de yerleşme niyetini gösterdiği öngörülen eğitimin Türkiye’de tamamlanması ile yükseköğrenimin kastedilmiş olabileceğini; vatandaşlık başvurusu yapamayacaklar arasında sayılan yerleşme niyetini göstermediği kabul edilen öğrenim amaçlı olarak düzenlenen ikamet izni sahiplerinin ise dil öğrenme amacı örneğinde olduğu gibi diğer yabancılara işaret etmiş olabileceğini, ancak böyle bir ayırımın dahi TVK Yönetmeliğindeki söz konusu çelişkiyi gideremeyeceğini ifade etmektedir: Güngör (2014), s. 84.

95 Konuya ilişkin aynı yönde bir eleştiri için ayrıca bkz. Özbek Hadimoğlu (2010), s. 275, 280. TVK Yönetmeliği md. 15/1-c’nin md. 16/2-c bakımından doğurduğu çelişki hakkında bkz. Güngör (2014), s. 82, 84.

me niyetine sahip olamayacağı, ancak aynı kişinin öğreniminin sona ermesi durumunda Türkiye'ye yerleşmeye karar verdiği varsayımıyla keskin bir ayırma gitmiştir. Oysa kişinin belli bir ülkede yerleşme niyeti göstermesi farklı koşullara dayanabilmektedir. Örneğin, Türkiye'de öğrenim gören bir üniversite öğrencisi, öğrenci ikamet izni ile ikamet ediyor olsa dahi Türkiye'ye geldikten kısa bir süre sonra gelecekte de Türkiye'de yaşamını sürdürme düşüncesine sahip olmuş olabilir. Salt öğrenim amacıyla ikamet ediyor olmasından dolayı Türkiye'de yerleşme niyetine sahip olamayacağı karinesi koymak doğru değildir. Kanaatimizce kanunilik ilkesine de uygun şekilde, TVK md. 15 uyarınca yabancı öğrencinin Türk kanunlarına uygun şekilde ikametini sürdürüyor olması, TVK md. 11/1-b'de öngörülen ikamet şartının sağlanması açısından yeterli sayılmalıdır. Bununla birlikte, öğrenim hayatı henüz devam ettiğinden yabancı öğrencinin ya TVK Yönetmeliği md. 15/1-c'de öngörülen karinelere dayanması ya da bunlar dışında başka gerekçelerle Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini teyit etmesi gerekecektir. Örneğin yabancı öğrencinin kendisinin ya da onun adına ailesinin Türkiye'de satın aldığı bir ev, Türkiye'de yerleşme niyetine sahip olduğuna karine teşkil eder. Benzer bir örnekte, yabancı öğrencinin çalışma izni alarak bir işyerinde çalışması onun Türkiye'de yerleşme niyetine sahip olduğunu gösteren karineler arasında sayılmıştır. Aynı şekilde, yabancı öğrencinin eşinin Türk vatandaşı olması onun Türkiye'de yerleşme niyetine sahip olduğunu gösterebilir.

Sonuçta, olması gereken bakımından eleştirel açıklamalarımız saklı kalmak üzere, mevcut TVK Yönetmeliğindeki kanunilik ilkesine aykırı düzenlemeler karşısında, yabancı öğrencinin genel yoldan vatandaşlık kazanması mümkün gözükmemektedir. Ancak yabancının öğrenim hayatı sona erdikten sonra ikamet izinlerinin geçişine ilişkin şartları sağlamak koşuluyla YUKK md. 42/2 çerçevesinde uzun dönem ikamet iznine geçmek suretiyle Türkiye'deki ikametini sürdürmesi ihtimalinde, TVK md. 11/1'de aranan diğer şartların da mevcut olması koşuluyla, yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık kazanması önündeki engel kalkacağı gibi, Türkiye'de öğrenci ikamet izniyle geçirilen ikamet süresi, TVK Yönetmeliği md. 71/1-d uyarınca vatandaşlık başvurusuna esas alınacak ikametden sayılacaktır<sup>96</sup>. Buna göre, öğrenci ikamet izni ile ikamet eden yabancıların YUKK md. 43/1'de öngörülen şartları haiz olmak koşuluyla uzun dönem ikamet iznine geçmesinde bir engel bulunmamaktadır<sup>97</sup>. Bununla birlikte, YUKK md. 28/2'de, öğrenci ikamet izninden uzun dönem ikamet iznine geçişte, öğrenci ikamet izniyle geçirilen sürenin yarısı-

96 Düzenlemenin TVK Yönetmeliği md. 15/1-c ile olan çelişmesine ilişkin bir tespit için ayrıca bkz. Güngör (2014), s. 82.

97 YUKK md. 43'de düzenlenen uzun dönem ikamet izninin şartları için bkz. dn. 49.

nın dikkate alınabileceği öngörüldüğünden, Türkiye’de öğrenci ikamet izni ile geçen ikamet süresinin tamamı hesaba dâhil edilemeyecektir.

Yabancıнын öğrenim hayatı sona erdikten sonra ikamet izinlerinin geçişine ilişkin şartları sağlamak koşuluyla aile ikamet iznine geçmek suretiyle Türkiye’deki ikametini sürdürmesi ihtimalinde de, TVK md. 11/1’de aranan diğer şartların mevcut olması şartıyla, yetkili makam kararıyla genel yoldan vatandaşlık kazanması önündeki engel kalkacak; Türkiye’de öğrenci ikamet izniyle geçirilen ikamet süresi, TVK Yönetmeliği md. 71/1-d uyarınca vatandaşlık başvurusuna esas alınacak ikametden sayılacaktır. Buna karşın, söz konusu istisnâ düzenleme, öğrencilerin genel yoldan vatandaşlık kazanma için gerekli ikamet şartını sağlamalarına yine de imkân vermemektedir. Zira bu düzenleme, yabancı öğrencilerin ancak öğrenimlerini tamamlamalarından sonra yapacakları başvurularda, öğrencilikte geçen ikametlerinin beş yıllık ikamet süresine dâhil edilmesine vesile olmaktadır. Bununla birlikte, YUKK Yönetmeliği md. 26/4’de, öğrenci ikamet iznine sahip olan yabancıнын aile ikamet izni alma koşullarının ortaya çıkması hâlinde, kendisine aile ikamet izni düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, yabancı bir öğrenci, YUKK md. 35’de öngörülen şartların sağlanması suretiyle aile ikamet izni almışsa<sup>98</sup>, TVK md. 11/1’deki diğer şartları haiz olmak koşuluyla, hem genel yoldan vatandaşlık kazanma başvurusunda bulunma hakkı elde etmiş olacak hem de turizm amaçlı kalış gerekçesiyle verilen kısa dönem ikamet izni hariç, aile ikamet iznine geçiş öncesinde diğer ikamet izinlerine bağlı olarak gerçekleşen ikamet de ikamet süresinin hesabında dikkate alınacaktır.

Türkiye’de öğrenim gören yabancı öğrencinin aynı zamanda çalışmasının ikamet şartına etkisi, üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu bağlamda yabancıнын öğrenci iken çalışması ile öğrenimini tamamlamasından sonra çalışmaya başlaması ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Yabancıнын öğrenciliği devamınca çalışmasını düzenleyen YUKK md. 41/1 uyarınca, Türkiye’de öğrenim gören ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri, çalışma izni almak kaydıyla çalışabilirler. Buna göre, yükseköğretim derecesinde öğrenim gören yabancılar, çalışma izni almak koşuluyla kanuna uygun şekilde çalışabilirler. Böyle bir ihtimalde yabancı öğrencilerin Türkiye’deki ikameti, öğrenci ikamet iznine bağlandığından TVK Yönetmeliği md. 16/2-c gereğince genel yoldan vatandaşlık başvurusunda ikamet süresinin hesabına dâhil edilemeyecektir. Ancak çalışma iznine sahip bir yabancıнын, gelecekte bir öğretim kurumunda öğrenci olması ihtimalinde, Türkiye’deki ikamet süresinin genel yoldan vatandaşlık başvurusuna esas alınmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu bağlamda, YUKK Yönetmeliği md. 38/2’de de çalışma izni alan öğren-

98 YUKK md. 35’de düzenlenen aile ikamet izninin şartları için bkz. dn. 50.

cilerin çalışma izni sürelerinin tamamının ikamet izni süreleri toplamına dâhil edileceği, ancak aynı dönem için geçerli olan öğrenci ikamet izni sürelerinin bu hesaplama dâhil edilmeyeceği hükme bağlanmıştır. Sonuç olarak, YUKK md. 27 gereğince geçerli çalışma izni veya çalışma izni muafiyet teyit belgesi ikamet izni sayılacağından<sup>99</sup>, hâlihazırda Türkiye’de çalışmakta olan bir yabancı öğrenci olması durumunda sahip olduğu çalışma izni geçerli olmak şartıyla, ayrıca ikamet izni almasına da gerek kalmayacaktır<sup>100</sup>. Hâl böyle olunca, öğrenci ikamet iznine bağlanan ikamet süresini vatandaşlık başvurusuna esas almayan TVK Yönetmeliği md. 16/2-c hükmünün de olumsuz bir etkisi olmayacaktır.

Öğrenci ikamet iznine sahip bir yabancı öğrencinin öğrenim hayatı sona erdikten sonra uzun dönem ikamet izni veya aile ikamet iznine geçiş sağlayamaması, buna karşın çalışma izni almak suretiyle Türkiye’deki ikametini sürdürmesi ihtimalinde ise, genel yoldan vatandaşlık kazanmada gerekli olan ikamet, TVK Yönetmeliği md. 71/1-d uyarınca öğrenci ikamet izni ile geçmişte geçirilen süre de dâhil olmak üzere hesaplanacaktır. Örneğin öğrenci ikamet izni ile kesintisiz en az beş yıldır Türkiye’de yaşayan bir yabancı, öğrenciliğinin sona ermesinin akabinde çalışma izni almak suretiyle Türkiye’de kalarak ikametini devam ettiriyorsa, öğrenci ikamet izninin sağladığı Türkiye’deki ikamet süresi de çalışma izni aldıktan sonraki ikamet süresine ilave edilecektir.

## **B. TÜRKİYE’DE İKAMET EDEN YABANCI ÖĞRENCİLERİN YETKİLİ MAKAM KARARIYLA VATANDAŞLIK KAZANMANIN DİĞER YOLLARIYLA BAŞVURUDA BULUNMASI**

### **1. İstisnâî Yoldan Vatandaşlık Kazanma**

TVK md. 12 uyarınca, bazı yabancılar, Türk vatandaşlığını millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak şartıyla, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu’nun kararı ile kazanabilir. Bu şekilde istisnâî yoldan vatandaşlık kazanmada, yabancı öğrencinin olması, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engelleyici bir özellik göstermesi koşuluyla engel yaratmaz. Zira vatandaşlığın bu yolla kazanılmasında,

99 YUKK Yönetmeliği md. 38/3’de de çalışma izni alan öğrencilerin çalışma izninin geçerli olduğu süre içinde öğrenci ikamet izni alma yükümlülüğünden muaf tutulacağı, ancak yabancı öğrencinin çalışma izni süresi bittiğinde veya uzatılmadığında öğrenci ikamet izni almak zorunda olduğu hükme bağlanmıştır.

100 YUKK Yönetmeliği md. 26/6 uyarınca, çalışma iznine sahip olan bir yabancı, öğrenci ikamet izni alabilme koşullarının ortaya çıkması hâlinde, çalışma izni devam edeceği gibi öğrenci ikamet izninin sağladığı haklardan da aynen yararlandırılacaktır.



yabancı'nın Türkiye'de ikamet etmesi şart koşulmadığından<sup>101</sup>, ikamet şartının sağlanmasına engel teşkil eden hâllerden biri olarak sayılan öğrenim amacıyla ülkede bulunup bulunmamanın da bir farkı yoktur.

Yabancı bir öğrencinin istisnâî yoldan vatandaşlık kazanmak üzere başvuruda bulunabilmesi, TVK md. 12'nin kendisine vatandaşlık başvuru hakkı tanıdığı yabancı grupları dikkate alındığında zayıf bir ihtimaldir. Kanun koyucu, TVK md. 12'de, taşıdıkları özel nitelikleri nedeniyle bazı yabancıları istisnâî yoldan vatandaşlık kazanabilecek olanlar kapsamına almıştır<sup>102</sup>. Buna göre, istisnâî yoldan vatandaşlığın kazanılması başvurusunda bulunabilecek yabancı kişiler, "Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler", "vatandaşlığa alınması zarurî görülen kişiler" ve "göçmen olarak kabul edilen kişiler" olarak sıralanmıştır.

İstisnâî yoldan vatandaşlık kazanma başvurusunda bulunma hakkına sahip ilk yabancı grubu dikkate alındığında, yabancı bir öğrencinin, Türkiye'ye TVK md. 12/1-âda öngörülen çeşitli alanlarda olağanüstü hizmeti geçmiş veya geçeceği düşünülen kişiler arasında yer alması, uygulamadaki örnekler çerçevesinde pek kolay görünmemektedir. Örneğin, Türkiye'de büyük çapta bir işletme kuran yabancı bir sermayedar veya iş adamı, teknolojik alanda bir buluşa imza atan bir bilim adamı ya da sportif alanda Türk sporunun gelişimine ve tanıtımına katkısı olan bir sporcu bu yolla vatandaşlık başvurusunda bulunabilecek yabancılar arasına alınabilir<sup>103</sup>. Buna karşın, bir öğrencinin Türkiye'deki öğrenim hayatı devamınca kendi yetenekleri doğrultusunda geliştirdiği teknolojik bir ürünün bilimsel literatürde ve piyasada ses getirmesi gerekçesiyle bu yolla vatandaşlığa alınması da ihtimal dâhilindedir. Aynı şekilde, müzik alanında gösterdiği yeteneği dikkate alınarak yabancı bir öğrencinin yine bu yolla vatandaşlığa alınması söz konusu olabilir<sup>104</sup>. Yine de ülkeye sanayi tesisi getirme ya da çeşitli alanlarda olağanüstü hizmet verme gibi öğrenim hayatını tamamlayarak meslek sahibi olmuş bir yabancı'nın dahi gerçekleştirmesinin

101 Mülga 403 sayılı TVK'da da istisnâî yoldan vatandaşlık kazanmada ikamet şartı aranmamakta idi (md. 7/1): Aybay, s. 121.

102 Erdem, s. 128.

103 Erdem, s. 129.

104 Ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınan Suriye vatandaşı 16 yaşındaki bir çocuğun, piyano dehası olarak tanınması ve Türkiye'nin müzik alanında tanıtımına katkısı da dikkate alınmak suretiyle 2014 yılında istisnâî yoldan Türk vatandaşlığına alınması bu kapsamda verilebilecek bir örnektir. Bu vatandaşlığa alma kararında çocuğun Rusya'da yapılacak uluslararası yarışmada Türkiye'nin de güçlü bir şekilde temsil edilmesi hedeflenmiş gözükmemektedir. Konuya ilişkin gelişmelerle ilgili olarak ayrıca bkz. <http://aa.com.tr/tr/yasam/suriyeden-kacan-genc-piyaniist-turk-vatandasi-oldu/94316> (s.e.t. 25.03.2016).

ve bakanlıkların gerekçeli teklifine konu olmasının olağan olmadığı bu gibi durumların, yabancı öğrenciler için vatandaşlık kazanma bakımından bir dayanak olarak ortaya çıkması kolay değildir<sup>105</sup>.

Yabancı öğrencinin, istisnâî yoldan vatandaşlık kazanma başvurusunda bulunma hakkına sahip ikinci yabancı grubu kapsamında “vatandaşlığa alınması zarurî görülen kişiler” den sayılarak vatandaşlık kazanması ihtimali düşünülebilir (TVK md. 12/1-b)<sup>106</sup>. Ancak söz konusu yabancıların dayanağı olan zaruret kavramının bizatihi kendi içeriğinin muğlaklığı karşısında, hangi yabancıların kolay yoldan vatandaşlık kazanmasının zarurî görüleceği tartışmalara zemin hazırlamaktadır<sup>107</sup>. Öyle ki bir yabancıнын vatandaşlığa alınması konusundaki zaruretin Bakanlar Kurulu’nca ne şekilde tespit edileceği belli olmadığından<sup>108</sup>, kararın objektif kriterlere dayandırılması oldukça zordur<sup>109</sup>. Aynı şekilde, yetkili makamın aşkın kullanımına müsait olması ve uygulama güçlüğü yaratması da olasıdır<sup>110</sup>. Bu bakımdan, söz konusu düzenleme, vatandaşlık hukukunda kabul edilen kanunilik ilkesine açıkça aykırılık teşkil eden<sup>111</sup>, idarenin eylem ve işlemlerine karşı yargı denetimini güçleştiren<sup>112</sup>, tam anlamıyla hikmet-i hükümet anlayışını yansıtan bir içeriği haizdir<sup>113</sup>. Mevcut düzenlemeye ilişkin eleştiriler bir yana bırakılacak olursa, bazı yabancı öğrencilerin vatandaşlığa alınması zarurî görülenler kapsamında vatandaşlığa alınması ihtimali yine de vardır. Örneğin ana ve babasının yetkili makam kararıyla genel yoldan Türk vatandaşlığını kazandığı bir ihtimalde, sırf öğrenci olduğu için aynı yoldan vatandaşlık kazanma başvurusu reddedilen bedensel engelli ergin bir yabancı çocuğun vatandaşlık başvurusunun, ailede vatandaşlık birliği sağlama ve engellilerin korunması gerekçeleriyle vatandaşlığa alınması zarurî görülenler kapsamında değerlendirilebileceği kanısındayız.

105 Vatandaşlığa bu yolla başvuruda bulunacak yabancı öğrencilerin tümünün bu tarz hizmetlerde bulunmasının şüpheli olacağına ilişkin benzer yönde bir tespit için bkz. Özbek Hadimoğlu (2012), s. 283.

106 Mülga 403 sayılı TVK md. 7/1-e bu yabancı grubunu “siyasî, idarî veya herhangi bir sebeple vatandaşlığa alınması zarurî görülenler” kapsamına almakta idi: Aybay, s. 123.

107 Doktrinde de bu kategori içine dâhil olacak yabancılar, bir sır olarak nitelendirilmektedir: Erdem, s. 130.

108 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Açıklamada zaruret hâlinin tespitine ilişkin değerlendirmede uluslararası ilişkilerin gerekliliği ve ülkemizin menfaati veya herhangi bir sebebin dikkate alınabileceğine işaret edilmektedir (Paragraf 2.2).

109 Tiryakioğlu, Bilgin ‘Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısına Göre Vatandaşlığın Yetkili Makam Kararıyla Kazanılması’: Doğan, Vahit&Tanrıbilir, F. Bilge&Şit, Banu (Editörler) (2008) Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 86.

110 Güngör (2014), s. 97.

111 Erdem, s. 130.

112 Doğan, s. 81.

113 Nomer, s. 90.

Yabancı öğrencinin, istisnaî yoldan vatandaşlık başvurusunda bulunması ihtimallerinden üçüncüsü, “göçmen olarak kabul edilen kişiler” kapsamında bulunmasıdır<sup>114</sup>. TVK md. 12/1-c’de göçmen olarak kabul edilen kişilerin tanımı yapılmamıştır. Buna karşın, TVK Yönetmeliği md. 3/1-g’de göçmen, Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup<sup>115</sup> yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu hâlde Türkiye’ye gelip İskân Kanunu uyarınca göçmen olarak kabul edilen kişi olarak tanımlanmak suretiyle göç hususunda kaynak teşkil eden İskân Kanunu md. 3/d’de yapılan tanımlamayla yeknesaklık sağlanmıştır. Görüldüğü gibi, göçmen olarak kabul edilen kişilerin İskân Kanunu kapsamında kalan Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı yabancı göçmenlerin olduğu dikkate alınırca, istisnaî yoldan vatandaşlık kazanmak üzere yalnızca Türkiye’de yerleşme amacı olan Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı yabancı öğrencilerin başvuruda bulunabileceği sonucuna varılabilir. Dolayısıyla, Türk soylu olmayan ve Türk kültürüne bağlı olmayan bir yabancı öğrencinin göçmen sıfatıyla bu yolla vatandaşlık başvurusu yapma hakkı bulunmamaktadır. Aynı şekilde, göçmen sıfatı alabilmek için Türkiye’ye yerleşmek amacıyla gelinmesi gerektiğine ilişkin şartın öğrenim görmek üzere Türkiye’ye gelen yabancı öğrenciler için nasıl tespit edileceği, yukarıda konuya ilişkin yapılan genel tartışmalar karşısında önemli bir sorundur. Zira tekrardan ifade edilmelidir ki, TVK Yönetmeliği md. 16/2-c gereğince öğrenim amacıyla ikamete bağlandığı anlaşılanların Türkiye’de yerleşme niyeti göstermediği karine teşkil etmektedir. Bu sebeple, gerek İskân Kanunu gerekse TVK Yönetmeliğinde göçmen kabul edilebilmede yerleşme amacıyla Türkiye’de bulunma şartını da arayan düzenlemeler karşısında, Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı yabancı bir öğrencinin dahi İskân Kanunu kapsamında göçmen kabul edilerek TVK md. 12 uyarınca istisnaî yoldan vatandaşlık başvurusu yapma hakkının bulunmadığı sonucuna varılabilir.

114 Türk hukukunda göçmen olarak kabul edilen kişilerin Türk vatandaşlığını kazanmasına ilişkin diğer bir yol da 5543 sayılı İskân Kanununda (RG. 26.09.2006-26301) öngörülmüştür. Zira İskân Kanunu md. 8/4, TVK tarafından ilga edilmediği için, göçmenlerin İskân Kanununa göre Türk vatandaşlığına alınmaları da mümkün olabilir: Güngör (2014), s. 106-107. Buna göre, İskân Kanunu kapsamında göçmen olarak kabul edilenler, gerekli işlemlerin ilgili kuruluşlarca tamamlanmasından sonra Bakanlar Kurulu kararıyla vatandaşlığa alınırlar: Öztürk Yılmaz, Necla (2007) ‘5543 Sayılı İskân Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması’, TBBD, S: 68, s. 258-261.

115 İskân Kanunu md. 7/1 uyarınca, Türk soyundan olmanın ve Türk kültürüne bağlılığın tayin ve tespiti, ilgili Bakanlıkların görüşü alınarak Dışişleri Bakanlığı’nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile yapılır. Uygulamada İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’nün Türk Soylu Yabancılara Kimlik Verilmesi Hakkında 2006/19 sayılı Genelge ile göçmen sıfatıyla başvuruda bulunan yabancıların vatandaşlığı devletin Konsoloslüğünden Türk soylu olduğuna ilişkin belge getirmesi istendiğine ilişkin bir tespit için bkz. Güngör (2014), s. 104.

## 2. Yeniden Vatandaşlık Kazanma

Kanun koyucu, daha önce Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan bazı yabancıların Türk vatandaşlığını yeniden kazanabilmeleri için ayrı bir vatandaşlık kazanma yolu öngörmüştür. TVK md. 13-14'de Türk vatandaşlığının yeniden kazanılması, ikamet şartlı ve ikamet şartsız olmak üzere iki şekilde düzenlenmiştir.

İkamet şartı aranmaksızın vatandaşlığın yeniden kazanılmasında gerekli tek şart, başvuruda bulunan yabancıların milli güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hâlinin bulunmamasıdır<sup>116</sup>. Bu sebeple, bu yolla vatandaşlık başvurusunda bulunan yabancıların öğrenci olmasının kural olarak engelleyici bir yönü bulunmamaktadır. Zira genel yoldan vatandaşlığın kazanılmasında öğrenim amacıyla Türkiye'de bulunmayı ikamet şartının sağlanması bakımından engelleyici bir hâl olarak gören hüküm, ikamet şartsız vatandaşlığın yeniden kazanılmasında dikkate alınmamaktadır. Bununla birlikte, bu yolla vatandaşlık kazanma başvurusu yapabilecek yabancılar, TVK md. 13'de sınırlı sayıda sıralanmıştır. Söz konusu başvuru hakkına sahip yabancılar, çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ile ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerden seçme hakkı kullanmak suretiyle vatandaşlık kazanabilmek için öngörülen süre içinde bu hakkı kullanmayanlardır. İlave olarak TVK md. 43'de, mülga 403 sayılı TVK md. 25/a, ç, d ve e bentleri uyarınca Türk vatandaşlığını kaybetmiş olan kişilerin de ikamet şartı aranmaksızın Türk vatandaşlığını yeniden alınmalarına da imkân verilmiştir. Sonuçta, ikamet şartsız yeniden vatandaşlığın kazanılmasında yabancıların öğrenci ikamet izni ile ikamet edip etmemesinin bir farkı bulunmamakla birlikte, vatandaşlık başvurusunda bulunabilecekler yalnızca TVK md. 13 ve 43'de sayılan yabancılarla sınırlandırıldığından, yabancı öğrencilerin tümü için bu şekilde kolay yoldan vatandaşlık başvurusunda bulunma imkânı söz konusu olamayacaktır.

TVK md. 14'de düzenlenen ikamet şartına bağlı olarak yeniden Türk vatandaşlığının kazanılması ihtimalinde ise, yabancıların milli güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hâlinin bulunmamasına ilave olarak, Türkiye'de başvuru anında<sup>117</sup> en az üç yıl ikamet etmesi şartı da aranmaktadır. Bu noktada, genel yoldan vatandaşlık kazanmada ikamet şartının sağlanmasına engel

116 Doğan, s. 80.

117 TVK md. 14'de üç yıl ikamet şartının gerçekleşmesi için hangi andan itibaren sürenin hesaplanacağına ilişkin bir açıklık bulunmamakla birlikte, TVK Yönetmeliği md. 23/1-g uyarınca başvuru anında bu sürenin hesaplanacağı hükme bağlanmıştır. Buna karşın doktrinde aksi yönde bir görüş, TVK md. 14'teki madde metninden hareketle üç yıllık ikamet süresinin hesaplanmasında herhangi bir zamanda üç yıllık ikamet yeterli olacağını savunmaktadır: Nomer, s. 95.

teşkil eden öğrenciliğin burada da aynı akıbeti doğurup doğurmayacağı meselesi gündeme gelecektir. Gerek TVK md. 14'te gerekse ikamet şartlı yeniden vatandaşlığın kazanılması konusunda ayrıntıları düzenleyen TVK Yönetmeliği md. 22/2 ve md. 23/1-g'de konuya ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Buna karşın, TVK Yönetmeliği md. 71'deki yabancının ikametine ilişkin genel düzenlemenin ikameti şart koşan vatandaşlık kazanma yollarının tümü için geçerli olduğu dikkate alındığında, öğrenim amacıyla alınan ikamet izninin de vatandaşlık başvurusu için geçerli bir ikamet olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin düzenleme karşısında, TVK md. 14 kapsamında kalan<sup>118</sup> yabancı öğrencilerin ikamet şartlı yeniden vatandaşlık kazanma başvurusunda bulunma hakkına sahip olmadığı sonucuna varılabilir.

### 3. Evlenme Yoluyla Vatandaşlık Kazanma

Yabancı bir öğrencinin evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma başvurusunda bulunabilmesi TVK md. 16 uyarınca mümkündür. Zira Türk vatandaşı ile evlenme sebebiyle vatandaşlık kazanmada Türkiye'de ikamet şartı aranmadığından, öğrenciliği bu şartın sağlanmasında engel olarak gören durumun ortaya çıkması söz konusu değildir. Bununla birlikte, TVK md. 16 uyarınca evlenme yoluyla vatandaşlık kazanmanın bir takım şartları vardır. Buna göre, bir yabancı ile bir Türk vatandaşı arasında 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun<sup>119</sup> (MÖHUK) md. 13'e uygun şekilde yapılan geçerli bir evliliğin<sup>120</sup> olmasına ilave olarak, bu evliliğin en az üç yıldır sürmesi, başvuru sahibinin aile birliği içinde yaşaması, evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmaması, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâlinin olmaması şartlarının tümünün gerçekleşmesi gerekir<sup>121</sup>.

Türk vatandaşı ile yabancı bir öğrencinin evliliğinin TVK md. 16'nın öngördüğü şartları sağlaması<sup>122</sup> öğrencilik aşamasında sıklıkla görülen bir du-

118 TVK md. 14'e göre Türk vatandaşlığını ikamet şartına bağlı olarak yeniden kazanabilecek olan yabancılar şunlardır: -TVK md. 29 uyarınca Türk vatandaşlığı kaybettirilenler, -TVK md. 34 uyarınca Türk vatandaşlığını seçme hakkı kullanmak suretiyle kaybedenler.

119 RG. 12.12.2007-26728.

120 Evlenmenin, tarafların ehliyeti, şartları ve şekil bakımından MÖHUK'a uygun olarak yapılması hâlinde geçerli olacağı konusunda bkz. Doğan, s. 87, dn. 91; Güngör (2014), s. 114.

121 Nomer, s. 97 vd.

122 Bu noktada özellikle aile birliği içinde yaşama şartının öğrencilik gibi farklı şehirlerde yaşamayı gerektirme ihtimali olan bir durum karşısında nasıl sağlanacağı üzerinde durulması gerekir. Özellikle lisans ve lisansüstü öğretim olmak üzere öğrenim hayatında ilgili öğretim kurumunun bulunduğu şehirde ikamet edilmesi olağan bir durumdur. Örneğin yabancı bir öğrencinin Türk vatandaşı eşiyile birlikte değil de öğrenimi sürdürdüğü başka bir şehirde yaşaması ihtimali söz konusu olabilir. Böyle bir hâlde, aile birliği içinde yaşama

rum olmamakla birlikte; ön lisans, lisans ve özellikle yüksek lisans ve doktora öğrenimi derecelerinde yaş olgusu da dikkate alındığında, “gerçek” bir evliliğin yapılması muhtemeldir. Dolayısıyla, bir Türk vatandaşı ile geçerli bir evlilik yapan yabancı öğrenci, TVK md. 16’daki şartları haiz olmak koşuluyla idarenin takdir yetkisine bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanabilecektir. Buna karşın, öğrenciliğin genel yoldan vatandaşlık kazanma başvurusu yapmaya engel teşkil eden durumu dikkate alındığında, Türk vatandaşı ile evlenme suretiyle söz konusu engelin aşılması, muvazaalı evliliklerin yapılması ihtimalini gündeme getirebilir. Bu çerçevede, evliliğin vatandaşlık kazanma amacıyla yapılmış muvazaalı bir evlilik olarak görülmesi, yabancı öğrenci eşin Türk vatandaşlığını kazanmasını engelleyecektir<sup>123</sup>.

#### 4. Evlat Edinilme Yoluyla Vatandaşlık Kazanma

Evlat edinilme yoluyla vatandaşlık kazanılması, yabancı öğrencilerin Türk vatandaşlığını yetkili makam kararıyla kazanması çerçevesinde uygulama bulabilecek bir diğer ihtimaldir<sup>124</sup>. TVK md. 17’ye göre, bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak şartıyla karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.

Evlat edinilme yoluyla vatandaşlığın kazanılmasında Türkiye’de ikamet şartı aranmadığından, öğrenim amacıyla Türkiye’de bulunmanın vatandaşlık başvurusunda bulunmada olumsuz bir rolü söz konusu olamaz. Bu bakımdan, ergin olmayan yabancı bir öğrenci, MÖHUK hükümlerine uygun olarak yapılmış<sup>125</sup> geçerli bir evlat edinme ilişkisi çerçevesinde bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilmişse, vatandaşlık başvurusu üzerine millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil eden bir hâli bulunmaması koşuluyla, İçişleri Bakanlığı’nın kararıyla Türk vatandaşlığını kazanabilecektir. Ne var

---

şartı fiilen sağlanamamakla birlikte, eşlerin zorlayıcı nedenlerle geçici olarak fiilen birlikte yaşayamaması söz konusu olduğundan, aile olma duygusu sona ermediği sürece bu gibi istisnai hâllerde de ilgili şartın sağlandığının kabulü gerekir: Güngör (2014), s. 117.

123 Erdem, s. 155; Evliliğin aile kurmak amacıyla yapılmış gerçek bir evlilik mi yoksa vatandaşlık kazanma amacıyla yapılmış bir evlilik mi olduğunun tespitinin, TVK Yönetmeliği md. 29/1 ve md. 30/2 uyarınca, Türkiye’den yapılacak başvurularda Vatandaşlık Başvuru İnceleme Komisyonu, yurt dışından yapılacak başvurularda ise konsolosluk işlemlerinden sorumlu muavin konsolos veya daha üst yetkili tarafından yapılacak mülakatın konusu olduğu ifade edilmektedir: Güngör (2014), s. 116.

124 Türk vatandaşlığının TVK md. 17 uyarınca evlat edinilme yoluyla kazanılmasının yetkili makam kararıyla vatandaşlık kazanma yolu kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkin ayrıntılı tartışma için bkz. Aygül, Musa (2012) ‘Evlat Edinme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması’, TBBD, S: 99, s. 67-69.

125 Doğan, s. 100.

ki, TVK md. 17 gereğince bu yolla vatandaşlık kazanma hakkı, yalnızca ergin olmayan yabancı evlatlıklara tanındığından, ergin öğrencilerin bu bağlamda vatandaşlık kazanmaları mümkün değildir.

## SONUÇ

Türkiye’de ikamet eden yabancı öğrenciler, yerleşme niyetini göstermeyen bir amaçla ikamete bağlandıkları gerekçesiyle Türk vatandaşlığını yetkili makam kararıyla genel yoldan kazanmamaktadır. Zira TVK’nın aksine TVK Yönetmeliğinin bazı hükümleri, yabancı öğrencilerin genel yoldan vatandaşlık kazanmasında aranan Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet şartını sağlamalarına engel teşkil etmektedir. Öyle ki TVK Yönetmeliği md. 16/2-c uyarınca, öğrenim amacıyla ikamete bağlandığı anlaşılan yabancıların ikamet, yerleşme niyeti göstermediği gerekçesiyle vatandaşlık başvurusuna esas teşkil edecek geçerli ikametten sayılmamaktadır. Bu sonuç, uygulamaya da yansımakta, yabancı öğrencilerin genel yoldan vatandaşlık başvuruları, TVK Yönetmeliğindeki söz konusu hükümler gereğince reddedilmektedir. Sonuçta, Türk kanunlarına uygun şekilde öğrenci ikamet izni ile Türkiye’de öğrenimini sürdüren yabancı bir öğrencinin, kesintisiz ikamet süresi beş yılı aşırsa dahi, genel yoldan vatandaşlık kazanması mümkün değildir.

TVK md. 15’in yabancının ülkede bulunuş amacını dikkate almaksızın Türk kanunlarına uygun olarak oturmasını ikametten sayan düzenlemesinin aksine, yabancının ikametini Türk vatandaşının ikameti gibi “yerleşme niyetiyle oturma” şartına bağlayan TVK Yönetmeliği md. 16/2-c ile ek şart konulmak suretiyle kanunilik ilkesi ihlal edilmektedir. Kaldı ki öğrenciliği mutlak surette yerleşme niyetinin ortaya çıkmasını engelleyen bir hâl olarak görmek makul bir çözüm değildir. Zira bir yabancının öğrenci olmasına karşın, Türkiye’de yerleşme arzusuna sahip olması mümkündür. Bu sebeple, Türkiye’de kesintisiz en az beş yıldan beri ikamet eden yabancı bir öğrenci, vatandaşlık başvurusu tarihinde Türkiye’de yerleşme niyetine sahip olduğunu da teyit etmek şartıyla genel yoldan vatandaşlık başvurusunda bulunabilmelidir. Buna karşın, TVK Yönetmeliğindeki kanunilik ilkesine aykırı düzenlemeler karşısında, yabancı öğrencinin genel yoldan vatandaşlık kazanması mümkün gözükmemektedir. Ancak yabancının öğrenim hayatı sona erdikten sonra ikamet izinlerinin geçişine ilişkin şartları sağlamak koşuluyla uzun dönem ikamet izni veya aile ikamet iznine geçmek suretiyle Türkiye’deki ikametini sürdürmesi ihtimalinde, genel yoldan vatandaşlık kazanması önündeki engel kalkacağı gibi, Türkiye’de öğrenci ikamet izniyle geçirilen ikamet süresi, TVK Yönetmeliği md. 71/1-d uyarınca vatandaşlık başvurusuna esas alınacak ikametten sayılacaktır. Bu so-

nuç, öğrenci ikamet iznine sahip bir yabancının Türkiye'deki öğrenim hayatı sona erdikten sonra çalışma izni almak suretiyle Türkiye'deki ikametini sürdürmesi ihtimalinde de geçerlidir. Söz konusu istisnai düzenleme, öğrencilerin genel yoldan vatandaşlık kazanma için gerekli ikamet şartını sağlamalarına yine de imkân vermemektedir. Zira bu düzenleme, yabancı öğrencilerin ancak öğrenimlerini tamamlamalarından sonra yapacakları başvurularda, öğrencilikte geçen ikametlerinin beş yıllık ikamet süresine dâhil edilmesini temin etmektedir.

Yabancı öğrencilerin YUKK md. 41/1 uyarınca ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimi sırasında geçerli çalışma izni almak kaydıyla çalışması mümkün olmakla birlikte, Türkiye'deki ikametleri, öğrenci ikamet iznine bağlandığından TVK Yönetmeliği md. 16/2-c gereğince genel yoldan vatandaşlık başvurusunda ikamet süresinin hesabına dâhil edilemeyecektir. Çalışma iznine sahip bir yabancının, gelecekte bir öğretim kurumunda öğrenci olması ihtimalinde ise, Türkiye'deki ikamet süresinin genel yoldan vatandaşlık başvurusuna esas alınmasında herhangi bir engel yoktur. Zira YUKK md. 27 gereğince geçerli çalışma izni veya çalışma izni muafiyet teyit belgesi ikamet izni sayıldığından öğrenci ikamet iznine bağlanan ikamet süresini vatandaşlık başvurusuna esas almayan TVK Yönetmeliği md. 16/2-c hükmünün de olumsuz bir etkisi olmayacaktır.



## KAYNAKÇA

Aybay, Rona (2004) Vatandaşlık Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Aygül, Musa (2012) 'Evlad Edinme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması', TBBD, S: 99, s. 45-80.

Berki, Osman Fazıl (1963) Devlet Hususî Hukuku- Tâbiyet ve Yabancılar Hukuku-C:1, 6. Baskı, Ankara.

Çelikel, Aysel & Öztekin Gelgel, Günseli (2015) Yabancılar Hukuku, 21. Baskı, İstanbul, Beta.

Çiçekli, Bülent (2014) Yabancılar ve Mülteciler Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Seçkin.

Doğan, Vahit (2014) Türk Vatandaşlık Hukuku, 12. Baskı, Ankara, Savaş.

Ekşi, Nuray (2015) Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Beta.

Erdem, B. Bahadır (2013) Türk Vatandaşlık Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Beta.

Güngör, Gülin (2014) Tâbiyet Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Yetkin.

Güngör, Gülin (1997-1998) 'Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi', MHB, S: 1-2, s. 229-250.

Nomer, Ergin (2015) Türk Vatandaşlık Hukuku, 21. Baskı, İstanbul, Filiz.

Özbek Hadimoğlu, Nimet (2012) 'Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında Yer Alan İkamet İzni Türleri ile Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Olağan Telsik Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında Aranılan İkamet Şartı Arasında İlişki', TBBD, C: 102, s. 149-172.

Özbek Hadimoğlu, Nimet (2010) 'Yabancı (Uyruklu) Öğrenciler Türk Vatandaşı Olamayacak mı?', Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, S: 75-76, s. 271-284.

Öztürk Yılmaz, Necla (2007) '5543 Sayılı İskân Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması', TBBD, S: 68, s. 241-264.

Sargın, Fügen (1997-1998) 'Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Öğrencilerin Türkiye'ye Giriş, Türkiye'de İkamet Etme ve Çalışma Hakları', MHB, Yılmaz Altuğ'a Armağan, S: 1-2, s. 317-354.

Tanrıbilir, F. Bilge 'Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı': Hailbronner, Kay&Tiryakioğlu, Bilgin&Küçük, Esin&Schneider, Katja (Editörler) (2010) Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler, Uluslararası Sempozyum, 1. Baskı, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, s. 96-113.

Tanrıbilir, F. Bilge (2008) 'Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Hükümleri', TBBD, S: 75, s. 27-62.

Teksoy, Barış (2013) '6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa Göre Yabancıların Vize Alma Zorunluluğu', AÜHFD, C: 62, S: 3, s. 855-906.

Tiryakioğlu, Bilgin 'Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısına Göre Vatandaşlığın Yetkili Makam Kararıyla Kazanılması': Doğan, Vahit&Tanrıbilir, F. Bilge&Şit, Banu (Editörler) (2008) Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 79-96.

Turhan, Turgut&Tanrıbilir, F. Bilge (2010) Vatandaşlık Hukuku Ders Notları, 1. Baskı, Ankara, Yetkin.

Uluocak, Nihal Erdener (1968) Türk Vatandaşlık Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.

<http://aa.com.tr/tr/yasam/suriyeden-kacan-genc-piyanist-turk-vatandasi-oldu/94316> (s.e.t. 25.03.2016).

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=166&CM=8&DF=12/04/2014&CL=ENG> ( s.e.t. 18.03.2016).

<http://eudo-citizenship.eu/country-profiles/?country=Germany> (s.e.t. 18.03.2016).

<http://eudo-citizenship.eu/country-profiles/?country=Switzerland> (s.e.t. 18.03.2016).

[http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri\\_409\\_414\\_4664](http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izni-cesitleri_409_414_4664) (s.e.t. 03.03.2016)

<http://www.kazanci.com> (s.e.t. 12.02.2016).

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss90.pdf> (s.e.t. 25.03.2016).

[bkz. www.nvi.gov.tr](http://www.nvi.gov.tr) (s.e.t. 16.03.2016).